

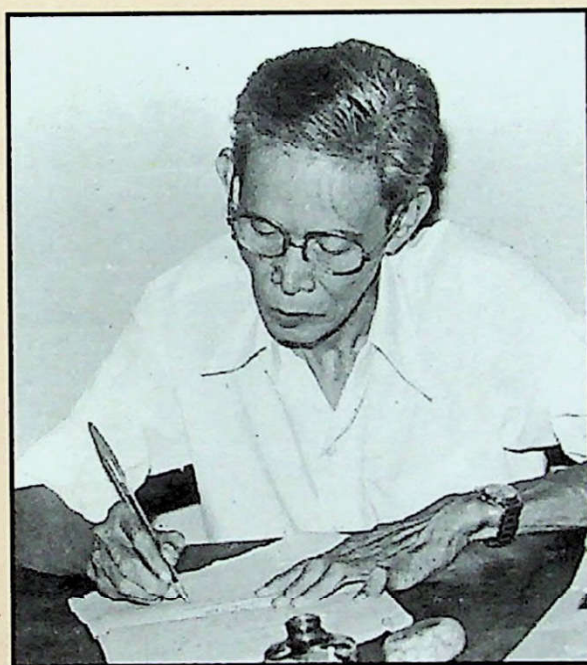
895.922 808

ĐC

L 302 V

LY VĂN SÂM

TOÀN TẬP

BÙI QUANG HUY
SƯU TẦM, CHỦ THÍCH VÀ GIỚI THIỆU

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP ĐỒNG NAI

V23	
DN-2002	365-2002

895.922 808
L 600 V

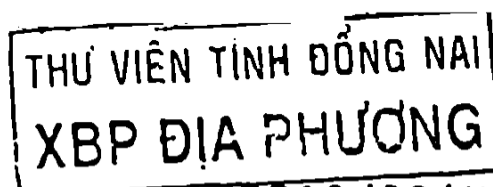
LÝ VĂN SÂM

toàn tập

* * *

(Kịch, ký, tạp văn)

BÙI QUANG HUY sưu tầm,
chú thích và giới thiệu

2018/ĐC/VV 00001200

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP ĐỒNG NAI

Về văn bản *Lý Văn Sâm toàn tập*, tập 3

Tập 3 *Lý Văn Sâm toàn tập* gồm các tác phẩm: kịch, ký, tạp bút và một số bài thơ của Lý Văn Sâm.

Các tác phẩm kịch, chúng tôi căn cứ vào bản in lần thứ nhất, trên báo hoặc đã được in thành sách.

Những năm kháng chiến chống Mỹ trở về sau, Lý Văn Sâm mới viết ký. Hầu hết, được đăng trên các báo, tạp chí lưu hành ở chiến khu. Sau năm 1975, một số tác phẩm được in lại trên báo *Văn nghệ* (Tp. Hồ Chí Minh, Đồng Nai) và tuyển chọn vào các tập sách. Mỗi lần được in lại như thế đều có sửa chữa, thay đổi, phần nhiều là do người biên tập, tuyển chọn. Vì thế, lần này, chúng tôi căn cứ vào bản được tác giả sửa lại sau khi sách in xong. Trường hợp khác, chúng tôi đối chiếu, so sánh nhiều bản, dựa vào bản in lần đầu làm cơ sở.

Tạp bút là thể loại năng động, mang nhiều yếu tố của báo chí. Đến nay, tạp bút vẫn còn thu hút sự tranh luận của nhiều nhà văn, nhà báo, các nhà nghiên cứu, phê bình văn học. Cuộc đời Lý Văn Sâm gắn bó rất chặt với cả nghề văn lẫn nghề báo. Có thể nói, Lý Văn Sâm là nhà văn sống bằng nghề báo. Và, cũng có thể nói, ông làm báo viết văn điệu nghệ. Cả hai hài hòa và hỗ trợ cho nhau. Vì thế, tạp bút không xa lạ với Lý Văn Sâm và nhà văn đã sáng tác từ những năm 50 của thế kỷ trước. Do điều kiện tư liệu tản mác, chúng tôi chỉ chọn một số tạp bút được nhà văn sáng tác sau năm 1975.

Về thơ, trước năm 1945, Lý Văn Sâm đã viết một tập thơ. Tuy nhiên, sau đó, dường như cảm thấy mình không có duyên với thơ nên nhà văn chỉ chuyên chú vào văn xuôi. Chúng tôi đưa vào *Toàn tập* ba bài thơ được Lý Văn Sâm đương thời hay nhắc đến. Không hẳn đây là những bài thơ hay, nhưng lại gắn bó với những vui buồn trong đời tác giả.

Còn nhớ, năm 1992, khi thực hiện *Tuyển tập Lý Văn Sâm*, chúng tôi đã sưu tập trên 20 tác phẩm, dung lượng gần 400 trang. Đó cũng là những gì bạn đọc lâu nay biết về văn chương Lý Văn Sâm. Nay trọn bộ *Toàn tập* đã trên 1500 trang. Với một nhà văn ở vào hoàn cảnh bình thường, sau toàn tập có lẽ không còn gì để in nữa. Tuy nhiên với Lý Văn Sâm, cho đến nay, một vài tác phẩm của ông chúng ta chỉ còn nghe biết tên. Chúng tôi mong ước rằng sau khi bộ *Toàn tập* này ra đời, quý bạn đọc, bạn văn cả nước chỉ bảo giúp cho những khiếm khuyết và góp sức tìm hộ những “đứa con tinh thần” còn thất lạc của nhà văn. Mọi thư từ liên lạc xin gửi về:

– Bà Võ Kim Trinh

16^A Trương Quốc Dung, quận Phú Nhuận, Tp. Hồ Chí Minh
hoặc người được ủy quyền:

– Bùi Quang Huy

34/13^B Võ Thị Sáu, Biên Hòa, Đồng Nai. Điện thoại:
061.826564.

Bùi Quang Huy

KICH

NGƯỜI ĐI KHÔNG VỀ

(Kịch hai hồi)

HỒI I

Buổi chiều ở một miền sơn cước, trước một mái nhà tranh ở cheo leo trên sườn đồi, một người thiếu phụ mặc áo chàm đang đứng nhìn con đường đất đỏ chạy ngoằn ngoèo trong rừng xanh, có bóng một người kỵ sĩ cỡi ngựa trắng. Xa xa... một dòng rạch nhỏ phản chiếu ánh tà huy, lung linh như nạm xà cừ. Xa hơn nữa, núi non trùng điệp.

NGƯỜI THIẾU PHỤ: *(Chạy lại dòm người kỵ sĩ đã xuống ngựa)*

Em trông phu quân mỗi cả lòng! Sao hẹn về từ lúc trưa mà mãi đến bây giờ mới tới?

NGƯỜI KỶ SĨ:

Rồi anh sẽ thuật cho phu nhân nghe một chuyện hay lắm. Em vào nhà trước, anh còn cỡi ngựa.

(hai người đã vào nhà)

THIẾU PHỤ:

Nào! Mình cho em nghe chuyện gì nào? Mình cứ ngồi đây mà kể. Em sẽ vừa dọn cơm cho mình ăn, vừa nghe chuyện cho khỏi mất thì giờ.

NGƯỜI KỶ SĨ:

Không! Anh không ăn đâu! Anh no rồi. Phu nhân chưa ăn cơm thì cứ dùng đi!

THIỆU PHỤ:

Thôi, em cũng không ăn. Hãy nghe phú quân⁽¹⁾ nói chuyện đã! Hôm nay phu quân lại dùng cơm trong trại với anh em chớ gì?

NGƯỜI KỶ SĨ: *(gật đầu)*

Đúng như thế. Trần thủ lĩnh đã thiết tiệc đãi toàn thể anh em và nhân tiện để tiễn anh lên đường...

THIỆU PHỤ: *(sửng sốt)*

T tiễn phu quân lên đường à? Nhưng phu quân đi đâu mới được chứ?

NGƯỜI KỶ SĨ: *(mắt sáng lên)*

Đi giết Trương Phụ!

THIỆU PHỤ: *(đứng phắt lên nhìn chồng)*

Trời! Giết Trương Phụ? Đến mấy muôn binh tướng của nhà Hồ còn phải tan nát vì Trương Phụ hướng hồ chỉ một phu quân!... Không! Em khuyên chàng không nên nghĩ chuyện xa xuôi như thế! Chàng đừng đi là hơn!...

NGƯỜI KỶ SĨ:

Lê Kiều em ơi! Trong bao nhiêu năm gần gũi nhau, há em không biết rõ lòng anh sao? Một lời đã hứa không thể lấy lại được. Một gái anh hùng như em, lẽ đâu ngại khi nghe chồng lãnh cái sứ mạng thiêng liêng của đảng đã giao phó? Trái lại, em nên lấy làm hân hạnh và vui mừng tiễn anh lên đường mới phải...

THIỆU PHỤ:

Nhưng... đi là chết!

(1) Bản NV 1949: *phu nhân*. Có lẽ do sắp chữ nhầm.

NGƯỜI KỶ SĨ: (cười lớn)

Chứ sống để làm gì trong lúc non sông mù khói lửa và dấu chân quân Tàu dẫm nát quê hương. Em có thấy không? Tiếng kêu than của mấy triệu đồng bào? Em hãy can đảm lên, hãy cười lên để tiễn anh lên đường nghĩa vụ. Nếu chúng ta không giết được Trương Phụ thì Trương Phụ rồi cũng tìm đến mà giết ta. Bao nhiêu hòng hỏa pháo đều nhắm về phía Đông Triều...

THIẾU PHỤ: (nghiến răng)

Có cả hỏa pháo nữa kia à? Tàn ác đến thế là cùng. Thế sao trót tháng nay tên giặc già ấy không động binh là nghĩa lý làm sao?

NGƯỜI KỶ SĨ:

Sau khi đã diệt tàn quân của Hồ Nguyên Trừng, Trương Phụ mới kéo đại quân vào Mô Đô để đuổi theo hoàng đế Quý Khoách⁽¹⁾. Nhưng, trước khi gặp vua nhà Trần, Minh tướng đã chạm phải sức kháng chiến đông mãnh của "nghĩa sĩ đảng" ở Hóa Châu. Thấy đánh mãi không vỡ được mặt trận Đông Triều, hấn liền sai Mộc Thạnh về Trung Nguyên kéo qua mười cỗ hỏa pháo để diệt chúng ta. Nhân thế hấn cho quân sĩ nghỉ trong ít lâu dưỡng sức. Chỉ trong nay mai cả khu rừng này sẽ chuyển động, đá lở, núi tan. Chúng ta sẽ không sống yên ổn được với tên giặc già lợi hại ấy...

THIẾU PHỤ:

Vì thế nên...

(1) Còn gọi là Trần Quý Khoáng

NGƯỜI KỶ SĨ:

Vì thế, nên Trần thủ lĩnh mới sắp đặt một cuộc thích khách Trương Phụ, để hắn không kịp thì giờ dùng đến hỏa pháo. Trong cuộc bắt thăm cái nhiệm vụ tối cao ấy, anh đã hân hạnh được chọn làm người dùng sĩ mang gươm xuống núi...

THIẾU PHỤ:

Nhưng chàng làm thế nào để vào được gần Trương Phụ?

NGƯỜI KỶ SĨ:

Cũng như Kinh Kha ngày xưa đã dâng bức địa đồ nước Yên cho vua Tần Thủy Hoàng, anh cũng sẽ dâng cho Trương Phụ một bản đồ chỉ rõ những núi, sông hiểm trở trong vùng Đông Triều và nơi nào là sào huyệt của nghĩa sĩ đảng. Ngoài ra, anh sẽ còn biếu cho Trương Phụ một thanh kiếm báu chém sắt như chém vào bùn... Mỗi thứ ấy, chút nữa sẽ có Lý Long mang tới. Bây giờ, em vào sửa soạn hành lý cho anh. Anh sẽ lên đường khi trăng vừa ló mọc.

THIẾU PHỤ:

Sao chóng thế, mình? Còn em, mình nghĩ như thế nào? Chẳng lẽ em lấy mắt mà nhìn anh đi à?

NGƯỜI KỶ SĨ:

Chớ còn bày vẽ gì nữa! Lại nữa, em theo ta ra bờ sông Hóa Giang. Nơi ấy, ta sẽ uống chén rượu cuối cùng với Trần thủ lĩnh và xuống thuyền qua sông...

THIẾU PHỤ:

Chao ôi! Lại một chuyện tiền đưa bên sông Dịch! Nhưng em cầu trời cho chàng đừng đi mãi mãi như người tráng sĩ nước Yên, chàng nhé?

NGƯỜI KỶ SĨ: *(vuốt tóc vợ)*

Kìa tiếng nhạc ngựa đã hí khua bên sườn non. Người khách đồng hành sắp tới, Lê Kiều yêu quý của ta ơi! Em đừng khóc nữa! Em hãy can đảm lên. Nước sông Hóa Giang đêm nay lạnh lắm, ta biết thế, nhưng người tráng sĩ sẽ vô kiếm cười lớn qua sông... Ta đi rồi, bao nhiêu thơ em hãy đốt hết. Chỉ chừa lại bài MẢNH TRĂNG MUỘN mà thôi! Chiều chiều, khi gió rừng nổi lên, em đứng chờ ta bên cửa lều này...

THIẾU PHỤ: *(ôm mặt khóc)*

Em xin mình cho em được dùng ly bôi⁽¹⁾, kéo lòng chua xót lắm! Ngày mai sẽ mệnh mông biết bao nhiêu.

NGƯỜI KỶ SĨ: *(đỡ chén rượu trên tay vợ)*

Vâng! Đây, anh uống cạn. Anh uống cả lòng em, hồn em, em ơi!

(có tiếng nhạc ngựa)

Thôi, anh sắp lên đường. Lâu lắm là ngày kia, em có tin trở lại...

THIẾU PHỤ:

Phu quân ơi! Ráng mà về với em, chàng nhé! Đừng để em làm khách vọng phu bên bờ sông Hóa, khổ lòng em lắm!...

(1) *Ly bôi*: Chén rượu cùng uống với nhau lúc chia tay.

NGƯỜI KỶ SĨ: *(cười ha hả ngâm lớn)*

... Lẽ đâu chí lớn đành thu nhỏ

Trong tháo lư này, cát bụi lên?

Nợ nước chưa đền, nam tử thẹn,

Thù nhà chưa trả lẽ đâu quên!

HỒI II

(Hai hôm sau)

THIẾU PHỤ: (Đứng nhìn xuống đôi)

A! Một bóng ngựa về! (mắt sáng lên) Chồng ta kia rồi! Không biết chàng có thành công không mà ra về mệt mỏi lắm! Phải mà! Gió bụi đường trường (chấp tay trước ngực) Mau lên! Mau lên nữa tuần mã. Người hãy mang người áo chàm trả lại cho ta. (Bóng một con ngựa phi rất nhanh. Bụi vung mù mịt. Lá khô rụng vèo theo gió lạnh. Người kỵ sĩ vẫn cúi rạp mình xuống, ôm cổ ngựa mãi tới khi ngựa dừng trước cửa lều, cũng chưa ngẩng đầu lên).

THIẾU PHỤ: (chạy lại)

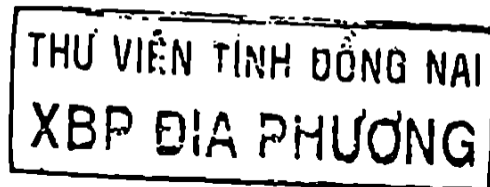
Phu quân! (người kỵ sĩ ngược mặt lên) Trời ơi! Không phải chồng ta rồi (lảo đảo suýt ngã).

NGƯỜI TRẮNG SĨ: (thở hào hển)

Tôi bị thương nặng, khó thể sống nổi. Đại cuộc hỏng rồi. Lê Mộc Linh đã...

THIẾU PHỤ:

Thế nào tráng sĩ?

NGƯỜI TRẮNG SĨ:

Chết dưới lưỡi gươm của Trương Phụ.

THIẾU PHỤ:

Phu quân ơi!

2018/ĐC/VV 00001200

NGƯỜI TRÁNG SĨ:

Lệnh tàu hãy ra khỏi nơi này và ngày mai tìm đường đi Lam Sơn. *(Một tiếng nổ long trời lở đất)*. Trương Phụ đã ra lệnh bắn hỏa pháo rồi đấy! Chì lên ngựa này mà chạy mau lên!...

(Người tráng sĩ xuống ngựa, nhưng không gượng được nữa, ngã quỵ trên mặt đất).

THIẾU PHỤ:

Tráng sĩ ơi!

(Không có tiếng đáp. Một tiếng nổ chuyển núi rừng như sấm động. Miếng đá bay vèo vèo, người đàn bà gượng lên ngựa. Con tuấn mã chồm hai chân trước lên, hí một thôi dài, rồi chạy bay xuống đồi giữa những tiếng nổ kinh hoàng).

(Màn hạ mau)

TRÙNG DƯƠNG

HỒI I

Ba người: Bà lão mù, người con gái đánh cá và người đàn ông vượt biển.

Chiều xuống trên một miền duyên hải. Gió từ ngoài khơi rộng lùa vào rừng bạch dương, nghe như tiếng hú. Có mưa thưa. Những sợi mưa đầu mùa mạnh như roi quất, vùi xuống bãi cát phẳng thành những dấu rõ. Mây khói đều dâng lên theo nước triều. Sóng reo như tiếng lùa xé.

Một bà già quáng mắt ngồi một mình trong gian nhà rách ở đầu xóm vụn chài. Nhà chưa lên đèn.

*
* *

BÀ GIÀ: *(lơ đãng ngâm Kiều)*

... Âm âm tiếng sóng kêu quanh ghế ngồi,

(Một tiếng sét nổ giữa không trung. Ánh sáng xanh lòe lên như điện chớp. Bà giật mình lo lắng).

Hình như biển động. Không biết con Lê có về kịp trước con giông lớn nầy không! Lê ơi! Gắng lên con! Gắng lên mà về với mẹ! Đòi con còn mặng lắm...

(Bóng một người con gái tắt tá vào nhà)

NGƯỜI CON GÁI:

Má!

BÀ GIÀ: *(chớp đôi mắt đục)*

Lê! Má đang trông con.

NGƯỜI CON GÁI: *(ôm mẹ)*

Má gây quá!

BÀ GIÀ: *(cười)*

Con cứ lập đi lập lại mấy câu ấy mãi. Phải, má gây quá. Nhưng trời chưa bắt má chết để cho con gái má phải khổ mãi vì người mẹ mù lòa.

NGƯỜI CON GÁI: *(khóc)*

Kìa, má! Sao má cứ nói như vậy hoài, tủi lòng con lắm. Con chẳng đã từng nói với má rằng: Con sống đây là vì má, sao.

BÀ GIÀ: *(cảm động)*

Thôi con! Chiều hôm nay buồn lắm. Chúng ta nên nói chuyện vui là hơn *(rờ mình con)*. Áo con ướt hết. Vào trong thay áo rồi đi ăn cơm. Khổ thân con tội quá! *(ngạc nhiên vì nghe con gái khóc)*. Sao thế, con? Lê! Lê!

NGƯỜI CON GÁI:

Dạ!

BÀ GIÀ:

Có chuyện gì buồn lắm sao con? Sao má biểu con vào trong thay áo, con không đi, con lại khóc?

NGƯỜI CON GÁI:

Thưa má! Chiếc áo con đã bán rồi từ hôm kia. Nhà hết gạo...

BÀ GIÀ: *(cười)*

Có thế mà con tội cũng khóc! Nghèo thì bán áo chớ

sao. Mẹ góa, con cô, ai lại chẳng biết!

NGƯỜI CON GÁI:

Không phải vì thế mà con khóc đâu, thưa má.

BÀ GIÀ: *(cấn môi)*

Thế thì tại sao con khóc?

NGƯỜI CON GÁI:

Tại vì con đã nghe tin tức anh con!

BÀ GIÀ: *(đứng lên chớp lia đôi mắt đục)*

Thằng Hải? Con đã nghe tin tức của nó à? Sao con?
Anh con vẫn còn sống, phải không con?

NGƯỜI CON GÁI:

Thưa má, phải.

BÀ GIÀ:

Rủi nó có chết đi cũng là một chuyện thường, có gì mà con khóc? Huống hồ nó lại còn sống thì con nên mừng mới phải chứ? Thiên hạ đều khổ, riêng gì chúng ta!

NGƯỜI CON GÁI:

Thưa má, anh con còn sống nhưng cũng như chết rồi.

BÀ GIÀ: *(kinh ngạc)*

Lê! Con nói sao? Con hãy tỉnh trí lại rồi thuật rõ cho má nghe tin tức của anh con. Lạ quá!

NGƯỜI CON GÁI:

Thưa má, má hãy ngồi xuống ghế. Con sẽ vừa đi đốt đèn vừa nói cho má nghe. Trời tối lắm rồi.

BÀ GIÀ: *(như chợt nhớ ra)*

À!... *(ngồi xuống)* Gió lớn, lớn quá. Má sợ gió thổi tốc nhà chúng ta thì khổ lắm.

NGƯỜI CON GÁI: *(đốt đèn)*

Chắc má biết bác hai Thường chứ? Bác vừa ở Sài Gòn về. Sài Gòn bây giờ đông lắm? Thiên hạ đông không biết cơ man nào mà kể.

BÀ GIÀ: *(nóng ruột)*

Hãy nói chuyện anh con, đã!

NGƯỜI CON GÁI:

Xin má để con nói... Bác hai Thường về có đem theo một tờ nhựt trình cũ. Trong tờ nhựt trình ấy có nói tới anh con...

BÀ GIÀ: *(sửng sốt)*

Sao? Thằng Hải về Sài Gòn rồi? Nó làm gì trên ấy? *(gần từng tiếng)*. Thằng khốn nạn! Vậy mà bấy lâu nay má cứ tưởng...

NGƯỜI CON GÁI:

Xin má chớ nóng lòng vội. Hãy nghe con nói hết đã. Chưa gì, má đã mắng oan anh con.

Thưa má... *(ngập ngừng)* Thưa má, anh con đã bị bắt rồi!

BÀ GIÀ: *(hỏi mau)*

Bị bắt rồi?

NGƯỜI CON GÁI:

Phải! Và như tin đăng trong tờ nhựt trình của bác hai Thường, anh con đã bị án chung thân khổ sai và đày ra Côn Đảo hơn nửa năm rồi?

BÀ GIÀ: *(chớp mắt)*

Hải ơi! Má cứ tưởng con còn oanh liệt cánh chim

bằng! Có ngờ đâu con đã sa vào tù tội (*thở dài*). Tội nghiệp! Từ nay, bên cửa lều này, má sẽ không ngồi đợi con nữa! Lê! Đền khói lấm. Nước mắt má đổ ra ràn rụa đấy, con có thấy không?

(*gục mặt cười khan*)

NGƯỜI CON GÁI:

Thưa má, đền có lên khói đâu! Chắc má lại khóc chờ gì!

BÀ GIÀ: (*cười*)

Con này nói bậy. Ô! Gió thổi cay cả mắt. Đóng cửa lại, Lê!

NGƯỜI CON GÁI:

Thưa má, buồn thì khóc chờ có cái gì mà má phải giấu? Chính con, con cũng không ngăn được trào lòng⁽¹⁾! Còn cảnh nào đau đớn hơn cảnh sinh ly? Từ nay, nhà vắng... Thì nhà đã vắng trong hai năm nay là gì? Con sẽ thay anh con côi sống ra khơi, nối nghiệp nhà nuôi sống qua ngày. Thuyền đã bán rồi, nhưng con "đi" mượn chia với người ta cũng sống được. Má đừng lo nghĩ gì về con hết. Con vẫn còn khỏe lắm.

BÀ GIÀ:

Lê ơi! Mùa mưa gió đã khởi sự. Má thương thân con là con gái mà phải cáng đáng việc nặng nề của anh con. Má khổ vì anh con thì ít, mà khổ vì con lại nhiều. Một đời con gái phải sớm chịu dạn dày!

(1) Dòng cảm xúc đang dâng trào trong lòng.

NGƯỜI CON GÁI: *(nhìn ra khơi mù mịt)*

Má ơi! Gió đã bớt rồi. Má đừng nghĩ ngợi xa xuôi mà không nên. Ngày mai, trời sẽ quang đãng. Con lại theo người ta ra khơi. Má con ta sẽ có nhiều cá để bán, lo gì. Sống là để chịu đau khổ. Và sự đau khổ sẽ nâng người ta lên cao, thưa má!

BÀ GIÀ: *(lo lắng)*

Trời đã ngớt thật rồi phải không con? Biển lặng hôm nay, nhưng ngày mai phong ba, biết đâu!... Con có nghe không? Tiếng sóng biển vỗ bờ xa nghe vui tai quá. Má đã sống sáu mươi năm bên bãi cát này. Khi còn thơ ấu má đã nghe tiếng sóng. Lúc lớn lên, má lại sống những ngày bình bồng trên mặt biển với cha con.

Anh con và con ra đời thì cha con, trong một ngày ra khơi, không về nữa. Trời bắt má mù từ đó để không còn thấy sóng chạy ngoài khơi, mà chỉ còn được nghe âm ba vắng vắng.

Lê ơi! Có phải ngoài khơi rộng đang có những con rấn xanh lè đùa giỡn không?

NGƯỜI CON GÁI:

Thưa má, phải!

BÀ GIÀ: *(im lặng một phút)*

Lê ơi!

NGƯỜI CON GÁI:

Dạ!

BÀ GIÀ:

Con đang nghĩ gì, đó con?

NGƯỜI CON GÁI:

Con đang mơ màng một hòn đảo xa xăm, nằm giữa trùng dương bao la. Trong đêm nay, có những người nấp nghe sóng vỗ bờ xa mà không thấy hình dạng những con sóng như thế nào...

BÀ GIÀ: *(thấp giọng)*

Hải ơi!

(Gió thổi tắt đèn. Hai mẹ con ngồi lặng im trong bóng tối. Ngoài xa, sóng vỗ âm ì).

HỒI II

Gần khuya, trời nổi gió lớn và tiếp theo một cơn mưa trút nước. Nhà dột. Bà lão mù và con gái phải khiêng giường đi khắp trong nhà, vẫn không tìm ra một chỗ nằm.

NGƯỜI CON GÁI:

Khổ quá! Có lẽ mẹ con chúng ta phải thức suốt đêm nay.

BÀ GIÀ:

Trời làm khổ những kẻ nghèo.

(có tiếng đập cửa)

NGƯỜI CON GÁI:

Má có nghe gì không?

BÀ GIÀ:

Hình như có tiếng người kêu bên ngoài.

NGƯỜI CON GÁI: *(lắng nghe)*

Đúng rồi! Giờ này mà còn có người gõ cửa thì lạ thật.

BÀ GIÀ:

Con đừng mở cửa vội. Lỡ kẻ gian thì sao?

NGƯỜI CON GÁI: *(cười)*

Những kẻ gian nào đã đến viếng nhà ta thật là vô phước. Kìa!...

(Lẩn trong tiếng mưa gào, sóng thét có tiếng người rên rí nghe rất thê thảm).

BÀ GIÀ:

Lê ơi! Hình như tiếng kêu cứu, con cứ mở cửa ra xem.

(Người con gái mở cửa. Bóng một người đàn ông nhó vào. Người con gái bung đèn soi tận mặt).

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Lạy bà và cô, cho kẻ khốn nạn này tá túc đêm nay. Trời lạnh quá. Bà và cô cho xin một chút lửa cho ấm.

BÀ GIÀ: *(chóp đôi mắt đục)*

Lê ơi! Con đi nhóm lửa lên, cho chú em đỡ lạnh. Tội nghiệp quá! Chú em đi đâu giữa đêm hôm mưa gió như vậy?

NGƯỜI CON GÁI: *(nói nhó vào tai mẹ)*

Một nhà sư, mẹ à?

NGƯỜI ĐÀN ÔNG: *(nhìn người con gái)*

Cô đoán lầm! Tôi không phải là một nhà sư như cô đã tưởng. Chuyện còn dài. Tôi xin cô cho tôi được tự tiện lấy củi nhóm bếp. Tôi xin cần một chút lửa để hong quần áo...

NGƯỜI CON GÁI:

Người cứ để mặc tôi... *(dòm quanh)*. Khổ quá, nhà nghèo không có được hai cái giường. Người ngồi tạm vào cái ghế kia mà nghỉ chân vậy.

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Cám ơn cô! Được bà và cô cho đứng trong nhà cũng quý lắm rồi.

BÀ GIÀ:

Hình như chú em đi từ phương xa lại?

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Thưa bà, phải! Cháu đã vượt biển hơn mười ngày nay...

NGƯỜI CON GÁI: *(đang nhóm lửa, sừng sốt đứng lên)*

Người thuộc về đoàn đánh cá nào? Có lẽ bão biển đưa người trôi dạt đến nơi này, chứ gì?

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Thưa cô, tôi không thuộc đoàn đánh cá nào cả! Tôi là người ở đảo. Trong một ngày mưa, gió cách đây mười hôm, chúng tôi đã dùng bè rời xa đảo ấy...

BÀ GIÀ:

Thôi, có lẽ...

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Vâng, có lẽ bà đã nghĩ đúng.

NGƯỜI CON GÁI:

Thôi, tôi đã hiểu rồi. Thế mà lúc này tôi cứ tưởng người là một nhà sư... Này, lửa đã cao ngọn rồi, xin mời người cứ tự tiện...

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Cám ơn bà và cô... Giờ, cháu xin kể chuyện: Trong một ngày mưa gió cách đây mười hôm, chúng cháu đã dùng bè rời xa hòn đảo.

BÀ GIÀ:

Lại chúng tôi? Nghĩa là chú em và nhiều người khác.

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Bọn chúng cháu chỉ có hai người, đã trải qua những giờ phút dở sống, dở chết trên mặt sóng.

BÀ GIÀ:

Chú em có thể cho già biết tên người bạn của chú em không?

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Thưa bà, không tiện. Xin phép bà cho chúng cháu được giấu tên họ. Có lẽ người ta đang truy nã chúng cháu.

BÀ GIÀ:

Thôi, chú em cứ kể tiếp đi.

NGƯỜI ĐÀN ÔNG: *(ôm đầu)*

Ồi! Lòng cháu đau đớn quá! Cháu đang nghĩ tới hình ảnh thân yêu của bạn cháu và những kỷ niệm êm đềm đã khiến hai kẻ đầu xanh đồng chung cảnh ngộ thân nhau rồi yêu nhau. Bạn cháu thương cháu như em ruột.

Sức cháu thì yếu đuối mà người ta bắt phải làm những việc nặng nhọc ngày này qua tháng nọ. Mồ hôi cháu đổ theo nước mắt. Bạn cháu thấy vậy, đã giúp cháu trốn củi, khuôn đá và an ủi cháu rằng: Hỡi người bạn đồng tâm của ta ơi! Chúng ta hãy can đảm lên để thắng cảnh ngộ ! Thân thể chúng ta tuy bị giam cầm đầy ải nhưng tâm hồn chúng ta vẫn còn là của chúng ta... Không một sự đau khổ nào làm nhụt được chí lớn của thằng con trai. Bạn có thấy không? Biển kia tuy rộng nhưng không phải là không qua được! Tội gì mà buồn cho hư xác? Từ đó cháu bắt đầu hết buồn.

Một hôm, trong lúc lên núi trốn củi, bạn cháu chỉ một cánh chim bay rồi hỏi cháu: "Bạn muốn làm chim kia không?" Cháu thở dài. Bạn cháu dắt cháu vào một góc núi chỉ cho cháu thấy một chiếc bè tre và nhiều ống lồ ô đựng cơm khô...

NGƯỜI CON GÁI:

Sung sướng quá! Không làm được chim thì làm cá vậy.

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Thế rồi, như bà và cô đã biết, chúng tôi làm một việc

mạo hiểm. Trên mặt trùng dương lại thêm một chiếc bè, mặc tình cho sóng dập, gió dồi. Bạn cháu vốn sanh sống về nghề đi biển nên coi thường những ngọn sóng to như quả núi. Còn cháu, vì không quen vượt biển, nên cháu rất ngợp thở giữa nước và trời không biên giới. Qua ngày thứ năm, chúng cháu vẫn chưa thấy bờ trong lúc lương khô bắt đầu cạn. Bạn cháu đã nhin để cho cháu ăn và uống. Nhưng rồi chúng cháu cũng đã dùng tới hột cơm cuối cùng. Than ôi, biển hãy còn rộng, bờ hãy còn xa mà sự sống xem chừng đã hẹp và cái chết đã gần! Bạn cháu ôm cháu mà khóc. Lần thứ nhứt, cháu thấy bạn cháu đổ nước mắt. Bạn cháu bảo cháu: "Anh còn trẻ. Con đường tiến thủ của anh còn dài. Xứ sở đang cần những người tài năng như anh. Không có tôi, không sao cả. Chớ thiếu anh, Tổ quốc sẽ chịu thiệt. Tôi nói ngắn, mong anh hiểu dài. Anh giữ chỗ lương phạn cuối cùng mà dùng. Bắt đầu từ phút này tôi sẽ không ăn nữa". Tôi khóc theo bạn.

(bà già và người con gái chùi mắt)

Bạn tôi lại nói thêm: Một ngày kia, anh sẽ gặp đất liền. Khi chân anh chạm lên mảnh đất của Tổ tiên, tôi mong anh đừng quên nghĩa vụ. Tôi chỉ ao ước có thế. Còn đây là chuyện lòng của tôi: Trên một duyên hải kia, tôi còn một mẹ già và một đứa em gái...

BÀ GIÀ: *(giật mình)*

Chú em!

NGƯỜI ĐÀN ÔNG: *(vẫn tiếp)*

Không biết ngày nay, hai người ấy còn sống hay không. Nếu một ngày nào gót tang bồng có tạt qua nơi ấy, tôi xin anh giấu đừng cho họ biết tung tích tôi. Tôi còn người em

gái nhỏ, tâm tánh khác hơn bọn nhi nữ thường tình. Nếu anh không chê, xin anh cho nó được anh dắt đi theo Nước."⁽¹⁾

NGƯỜI CON GÁI: *(chớp mắt)*

Người ơi! Tôi xin người cho tôi được biết danh tánh của người bạn kia... Tôi van lạy người ...

BÀ GIÀ: *(giọng run run)*

Chú em nghi ngờ cả đến già nầy nữa sao? Xin chú em cho già biết tên họ người bạn của chú em. Biết đâu... À, nầy chú em kể tiếp đi chớ!

NGƯỜI CON GÁI:

Xin người nhớ cho rằng: Trên bờ biển nầy, cũng có một người mẹ già đang mong con và một người em gái đang mong anh nó, người ơi!

NGƯỜI ĐÀN ÔNG: *(như nhớ ra điều gì nhìn sững bà già và cô gái)*

Ô! Có lẽ nào... *(đứng lên)*. Nếu sự may mắn đã đưa tôi trúng nhà của bạn tôi thì xin bà và cô cho tôi biết tên của người thân yêu mà bà và cô đang mong đợi.

BÀ GIÀ và NGƯỜI CON GÁI: *(đồng thanh nói mau)*
Hải!

(người đàn ông ngồi phịch xuống ôm mặt)

NGƯỜI CON GÁI:

Thế nào? Người khách của tôi ơi!

BÀ GIÀ:

Chú em khóc à?

(1) Một số danh từ chung trong các vở kịch cũng như các tác phẩm khác của Lý Văn Sâm được tác giả viết hoa từ bản in đầu tiên.

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Tôi không còn can đảm nói gì được nữa. Bà và cô hãy giữ lấy chiếc áo này...

NGƯỜI CON GÁI:

Của ai?

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Của anh Hải!...

BÀ GIÀ:

Còn Hải đâu?

NGƯỜI ĐÀN ÔNG: *(lắc đầu)*

Hải đã không còn nữa! Trong khi tôi nằm mê man trên chiếc bè tre, Hải đã chúi mình xuống nước cho bè nhẹ bớt và để, để... trời ơi *(nức lên khóc)*.

(Bà già và cô gái khóc theo)

BÀ GIÀ: *(báo người con gái)*

Ngày mai, con xé chiếc áo kia mà làm chiếc khăn tang...

NGƯỜI ĐÀN ÔNG: *(ngẩng đầu lên)*

Tiếng ai kêu khóc ở xa xa, có phải chẳng là tiếng thở than của chúng sanh đau khổ!

NGƯỜI CON GÁI:

Không! Chỉ có tiếng sóng reo, gió lộng giữa trùng dương...

(Ba người ngồi im lặng. Tiếng gió thổi dài trên biển rộng)

(Màn)

TRONG MỘT NGÀY VUI

*Người xa xôi quá, tôi buồn lắm
Trong một ngày vui pháo nhuộm đường.*

T.T.KH.

Các vai:

Đài Gương, cô gái sắp về nhà chồng;

Mai Ảnh, cô phù dâu.

Trong buồng của cô dâu mới, Mai Ảnh đang trang điểm cho Đài Gương. Bên ngoài có tiếng ồn ào của họ hàng.

*
* *

MAI ẢNH:

Chị Đài Gương ơi! Em đến phải ghen với chị. Đôi mắt chị đen láy và long lanh như sóng mùa thu. Đến như cặp mày ngài, thật sắc như hai lưỡi gươm uốn cong. À quên... *lá liễu dài như hai nét mi*, hay là: *hai nét mi chị dài như hai lá liễu* cũng thế. Nhưng... chị buồn gì em mà không đếm xỉa tới em vậy? Giọng em nói đã hết ngọt ngào rồi sao chị? Trông kìa! (*mím cười đặt một ngón tay lên môi mình*) đôi mắt chị thăm thẳm. Em sợ quá. Không khéo, hồn em đắm trong "sóng ba thu" của chị mất! Chị Đài Gương của em! Chị hờn gì em? Hay là... tại gió hôm nay hanh quá?

ĐÀI GUƠNG: *(nước mắt đọng ướt mi)*

Mai Ảnh! Chị vừa nói, đôi mi em sắc như hai lưỡi gươm uốn cong phải không chị?

MAI ẢNH: *(ngập ngừng)*

Không! ... Em bảo rằng: hai nét mi chị mỏng như lá liễu...

ĐÀI GUƠNG: *(nhìn vào gương)*

Đôi mày em bén thật. Cho nên em đã "cướp mất hồn" của bao kẻ đàn ông rồi! Vô phước cho kẻ đàn ông nào... muốn gần em. Gần em, tức là gần đôi "gươm uốn vòng cung" của em. *(thấp giọng)* Cái tuổi em là cái tuổi "sát phu" chị à!

MAI ẢNH: *(cười)*

Nếu em là đàn ông thì dầu em biết gần chị, hồn em sẽ rời mất, em cũng không sợ. Em vẫn cứ gần. Gần giai nhân một phút, bằng sống trăm năm kia mà!

ĐÀI GUƠNG: *(mắt càng ướt)*

Chị ơi! Chị tắt ánh nắng xanh kia giùm em, đi chị! Em sợ quá *(mặt tái đi)* Ái! *(đôi mắt nhìn thẳng ra cánh đồng rung nắng)*

MAI ẢNH:

Chị làm em lo quá! Chỉ còn vài mươi phút nữa, tiếng pháo tân lang đã ngập thêm hoa. Chị xuống thuyền sang sông, lên bến hạnh phúc. Sao chị lại bảo em tắt nắng đi, là nghĩa làm sao? Nắng lên cho hồng duyên mới, cho sáng đời hoa!

ĐÀI GUƠNG:

Em xin chị! Chị vô tình đã làm em đau đớn, (*chỉ ánh nắng*) kìa, nắng đã ngả rồi! Phải, chỉ còn vài mươi phút nữa, em đã thuộc về tay người khác. Nhưng liệu hôn, kẻ đàn ông vô phước rồi sẽ khổ với em.

MAI ANH:

Không, Tân là tân lang. Tân sẽ sung sướng biết bao nhiêu, khi Tân gần chị. Tân ngoan và mồm mím như một cậu học trò. Một gã đàn ông hiền lành như thế...

ĐÀI GUƠNG: (*mắt sáng lên*)

Chị đã làm rồi!...

MAI ANH:

Chị dạy cho em biết về chỗ làm của em! (*Phúi áo Đài Guơng*) chiếc áo hương này thật đẹp. Tân lang đến phải ngây ngất với chị!...

ĐÀI GUƠNG: (*đôi mắt xa xăm*)

Kìa, thuyền tân lang đã sắp lìa bến nước.

(*lấy tay chỉ qua bên kia sông*)

MAI ANH: (*nheo mắt cười*)

Chà! Áo xanh, áo đỏ, áo trắng... chú rể mặc áo thụng xanh, trông như một nho sinh.

ĐÀI GUƠNG:

Nắng lại ngả dài thêm nữa... chị ơi! Em kể cho chị nghe chuyện này kéo lát nữa thuyền tân lang đỗ bờ, chúng ta sẽ đời đời vĩnh biệt...

MAI ANH:

Chuyện của cô dâu mới chắc phải hay lắm!

ĐÀI GUƠNG:

Buồn lắm chị! Chị sửa soạn nước mắt đi, để cùng khóc với em.

MAI ẢNH: *(chớp mắt)*

Chị làm em khóc mất!

ĐÀI GUƠNG: *(nhìn sang bên kia sông)*

Thuyền tân lang đã bắt đầu lìa bến, chỉ còn một quãng ngắn thời gian nữa em sẽ xa chị.

Mai Ảnh ơi! Nước mắt chị đâu? Đổ ra mà khóc với em *(giục⁽¹⁾ mắt)*. Kìa, nắng lại xê dịch nữa rồi!

(Tiếng ồn ào ở bên ngoài vắng vắng đưa vào)

MAI ẢNH:

Em đang đợi chờ chị!

ĐÀI GUƠNG:

Em xin giải về chỗ lằm của chị. Như chị vừa bảo: Tân là một gã đàn ông hiền lành. Không! Gã không hiền lành như chị tưởng đâu, thưa chị. Gã nham hiểm còn hơn con mèo tam thể của chị. Gã vốn biết em "xưa kia đã từng mang dấu thập đỏ trên đầu" nên gã tìm cách giữ em lại và kiếm đủ cách chiếm cho kỳ được lòng em. Hừ, một kẻ đàn ông hèn hạ như gã mà đòi cho được quả tim em!

MAI ẢNH:

Vô phước cho Tân!

ĐÀI GUƠNG:

Chị ơi! Tân đã mịch⁽²⁾ với quan cai đồn rằng em xưa

(1) Sic. dụi

(2) Pn. Như *méc*, mách: Nói lại, báo lại.

kia là một "nữ cứu thương" nên quan cai đồn ra lệnh "quản thúc" em nơi này, nghĩa là em đã sống trong lòng bàn tay của Tân vậy...

MAI ANH:

Vì Tân yêu chị!

ĐÀI GUƠNG:

Chị hãy nghe em! Kìa, thuyền đã đi được một phần sông rồi. Và nằng lại xế thêm chút nữa.

Em sợ tiếng nổ lắm. Đừng ai cho em nghe tiếng pháo... Đừng!

MAI ANH:

Chị lại sợ hạnh phúc đến thế kia ư?

ĐÀI GUƠNG:

Khổ quá! Chị chưa nghe hết chuyện. Đây, em xin tóm tắt. Vốn biết em yêu một người đàn ông, và người đàn ông ấy em xin giấu tên...

MAI ANH:

Lại một chuyện "nát lòng" nữa! Nước mắt em đã ứa rồi đây.

ĐÀI GUƠNG:

Người đàn ông ấy, một buổi sáng kia đã tiếp được một cái tin của em nhắn bảo phải về. Cái tin ấy do Tân đưa ra và Tân đã gạt được một người con của Đất Nước. Kẻ bị lừa đành bó tay trước vô lực và ngậm ngùi để cho khí thiêng sông núi mờ đi. Người đàn ông ấy đã can đảm nhận hết việc mình làm... Người ta hứa sẽ tha chàng nếu chàng chịu làm một việc phản phúc. Chàng cả cười nhận lấy cái

chết...

MAI ANH:

Tân hèn đến thế là cùng! Bao tố đâu không nổi lên đánh đắm thuyền hoa cho rồi đời một kẻ đã coi hồn nước nhẹ hơn hạnh phúc cá nhân.

Khốn nạn!

ĐÀI GUƠNG:

Nhưng... thuyền tân lang đã qua quá nửa sông rồi. Không có gió mà chỉ có nắng. Và, chị ơi, em rất sợ nắng phai màu...

MAI ANH:

Sao thế hở chị?

ĐÀI GUƠNG:

Xế hôm nay, người ta sẽ "đưa" chàng về bên kia bờ vô tận... Chàng đã cho người về báo tin cho em hay rằng: Xế chiều hôm nay, khi em nghe một tiếng nổ bên kia đồi, là chàng đã để hồn rơi xuống cõi giới ba... Gió hiu hiu. Lòng em cũng hiu hiu. Đau đớn cho chàng. Và mĩa mai cho đời em là, cũng trong buổi chiều hôm nay, tiếng pháo tân lang sẽ nổ lên cùng một lúc với tiếng súng pháp trường... Cho nên, em sợ màu nắng nhất là vì thế.

MAI ANH:

Đài Guơng chị ơi! Em sẽ không làm phù dâu đâu nhé! Và em, em cũng bắt đầu sợ màu nắng nhạt... em hồi hộp quá. Nước mắt em có lẽ đã nhiều hơn giọt lệ của chị. Lòng em nứt rạn rồi.

ĐÀI GUƠNG:

Chàng "đoản mạng" vì gần đôi mày bén như lưỡi kiếm của em. Còn kẻ đàn ông kia rồi sẽ chết...

MAI ẢNH:

Đài Gương!

ĐÀI GUƠNG:

Chị dạy gì em?

MAI ẢNH:

Chị có can đảm không?

ĐÀI GUƠNG:

Tuy lòng em đã chín vì tâm sự, em vẫn can đảm lắm, chị ạ.

MAI ẢNH: *(bé hai mảnh gương)*

Chị một nửa. Em một nửa. Chúng ta cùng rạch cổ mà chết trước khi nắng nhạt...

ĐÀI GUƠNG: *(đặt tay trên bụng mình)*

Không nên! Giọt máu anh hùng của chàng đang động đây trong bụng em. Em phải sống. Em sống để giao mối thù cho đứa bé sắp ra đời mà kẻ nham hiểm đã ngỡ là con của mình. Và chị nên nhớ: kẻ đàn ông nào không sợ "hai nét mi tròn như hai lưỡi đao cong" của em, sẽ không giữ được toàn tánh mạng...

(một tiếng nổ từ xa vọng lại)

MAI ẢNH:

Chàng từ giã chúng ta mà đi rồi chị ơi!

(Mai Ánh đỡ Đài Gương đang lảo đảo sắp ngã.)

Trong lúc ấy hai tiếng pháo tân lang nổ dòn bên ngoài. Khói bay vào tận phòng. Tiếng cười nói huyên náo).

MAI ANH:

Những tiếng nổ! Những tiếng nổ ác nghiệt! Sao lại không là những tiếng pháo mà lại là tiếng súng, hờ trời!
Nặng tất hần rồi!

ĐÀI GUONG:

Nặng tất hần rồi! Bao nhiêu xác pháo là bao nhiêu mảnh vụn của lòng em. Chị ở bên này sông, nhớ mà đếm xác pháo chị nhé!

MAI ANH:

Chị ơi! Em cũng như chị. Em đã liệm chàng xuống mộ lòng em rồi!

(Đài Guong lảo đảo bước đi. Tiếng ồn bên ngoài mỗi lúc càng to thêm).

(Màn)

NHAM HIỂM

(Kịch dã sử)

Nhân vật:

Trương Phụ, Trần Thiêm Bình, Trần Quốc Sĩ,
Hình quan và nhiều vệ sĩ Minh triều

*
* *

Cánh soái đường của Trương Phụ.

Lúc màn kéo lên, Trương Phụ đứng nghiêng mình, soi mặt vào thanh mã tấu của tên quân hầu cận, chậm rãi tước những sợi râu bạc. Một chân đứng thẳng, một chân gác lên thành ghế bọc da hổ. Gần đó, hai thị nữ cầm quạt dài, luân tay phe phẩy. Mười vệ sĩ guom tuốt trần, nghiêm trang đứng hầu hai bên sập.

Trên cao, phủ chấn ngang sân khấu, một tấm chắn đỏ dính những chữ: Minh chinh Nam, Phó tướng quân, Tân Thành hầu: TRƯƠNG.

Giữa soái đường, Trần Thiêm Bình khoanh tay đi qua, đi lại, vé mặt ra chiều suy nghĩ.

Hai tên quân áp giải một mù đàn bà, kéo xồng xộc vào giữa soái đường rồi xô ngã xuống trước án của Trương Phụ. Mù đàn bà khốn nạn không còn đủ sức quỳ được nữa. Đầu tóc mù rũ rượi...

TRƯƠNG PHỤ: *(Nghe động, khẽ quay mặt, cau mày nhìn)*

Gì nữa đó?

HÌNH QUAN: *(Khép nép dâng một tờ giấy trắng vào dưới tay Trương Phụ)*

Bẩm đại súy, người đàn bà này có mang đã ba tháng, nên tiểu tướng tha cho khỏi bị tra tấn và áp giải vào đây, chờ lệnh đại súy.

TRƯƠNG PHỤ: *(Vỗ án)*

Ai bảo nhà ngươi cái lệnh? Quân này giỏi thật! *(chỉ người đàn bà)*. Nó chịu cung khai chưa?

HÌNH QUAN: *(khép nép)*

Bẩm đại súy, nó vẫn một mực bảo rằng không biết...

TRƯƠNG PHỤ: *(Nổi giận)*

À! Lại không biết! Không biết... thì cho chết! *(vung tay tháo nhanh một chữ "trảm" giữa tờ giấy trắng, rồi phúi rớt xuống mặt thềm)*. Trảm! *(lại trở lại bộ điệu cũ: gác một chân lên ghế, soi mặt vào thanh mã tấu, nhổ râu. Hình quan nhặt lấy tờ giấy dẫn người đàn bà đi ra)*.

THIÊM BÌNH: *(quỳ xuống trước soái đường)*

Dám bẩm gia gia, xin gia gia nói bớt sự giết chóc cho đồng loại con nhờ!

(Trần Thiêm Bình vẫn còn phủ phục dưới chân Phụ. Phụ nghe và thấy nhưng làm ngơ).

TRƯƠNG PHỤ: *(không dòm xuống, cười hăng hắc)*

Này Bình! Lại đây mà xem!

(Trần Thiêm Bình vội vã đứng lên, chạy lại bên Trương Phụ).

TRƯƠNG PHỤ:

Con nặn cái mụn này cho ta!

(Thiêm Bình nghiêng mình lễ phép xoa nắn).

THIÊM BÌNH: *(vừa nắn mụn vừa tâu)*

Bẩm gia gia! Xin gia gia tha cho con mụn vô tội vừa rồi.
Một gánh gạo nhưng không đủ nuôi bọn nghĩa sĩ
Đông Triều. Buộc nó vào tội giặc, tội nghiệp!

TRƯƠNG PHỤ:

Á! Tưởng gì! Con mụn ấy bà con với con phải không?

THIÊM BÌNH:

Không...

TRƯƠNG PHỤ:

Không?

THIÊM BÌNH:

Mụn ấy là một kẻ đồng bào của con. Gia gia sang đây
lấy danh nghĩa nhà Trần dẹp loạn Hồ. Nay giặc Hồ đã cao
chạy xa bay. Chỉ trong nay mai, con giặc, tôi loạn sẽ không
còn đất sống. Có những kẻ không phù Hồ, nhưng không
thiếu người ái quốc. Cho nên trong những hóc núi, xó rừng,
còn có kẻ mài gươm đợi giờ cứu nước. Họ đang dòm ngó
từng cử chỉ của gia gia. Nếu gia gia thật lòng vì nhà Trần
mà xóa bỏ dấu vết Hồ quốc tặc trên cội giang sơn gấm vóc
này, thì chỉ trong mai kia, một nọ bao nhiêu kẻ ẩn sĩ đều
mang kiếm quay về với chúng ta... Đến như con mụn kia,
nếu có gánh gạo nuôi giặc Đông Triều thì cũng không đáng
tội chết! Và những kẻ đang ẩn núp trong rừng Hóa Châu
đều là những kẻ cùng một máu một mủ với con, kia mà!

TRƯƠNG PHỤ: *(trợn mắt vô án)*

Giỏi cho Thiêm Bình! Những lời cam kết với ta khi ở

Trung Nguyên, người đã quên rồi sao?

(Thiêm Bình liếc nhìn Trương Phụ rồi chớp mắt cúi đầu. Một tiếng trống nổi lên)

TRƯƠNG PHỤ:

Được! Ta sẽ tha chết cho con mụ kia... *(cầm viết nhúng vào nghiên, rồi cầm lên vuốt vuốt từng sợi lông bút)*.

THIÊM BÌNH:

Xin gia gia đừng hườn đái⁽¹⁾. Kìa... *(một tiếng chiêng tiếp theo tiếng trống, ngân dài)*. Thôi rồi! Muộn mất rồi! *(cúi đầu đau đớn)*

TRƯƠNG PHỤ: *(gọi Thiêm Bình)*

Đây, ta truyền chỉ tha chết con mụ ấy...

THIÊM BÌNH:

Thưa gia gia, đã muộn rồi! Tiếng chiêng pháp trường đã điểm từ phút trước.

TRƯƠNG PHỤ:

Ả! Ta có nghe thấy gì đâu! *(buông bút)*. Tội nghiệp! Chỉ tại cái tật hườn đái của ta. Để rồi ta cho quân sĩ chôn cất tử tế.

(Trương Phụ lại quay vào, soi mặt nhố râu. Thiêm Bình lắc đầu thờ dài)

THIÊM BÌNH:

Dám bầm gia gia, những lời của tiểu tử sắp thưa với gia gia là những lời chân thành phát ra từ một tấm lòng biết ơn...

(1) Pn. chậm trễ, chậm rãi

TRƯƠNG PHỤ:

Con cứ nói...

THIÊM BÌNH:

Khi còn ở Trung Nguyên, gia gia đã đùm bọc con và nhận con làm dưỡng tử giữa bước lưu vong; ơn nặng con nguyện khắc cốt. Gia gia kéo đại binh sang đây để đuổi giặc Hồ, phục nghiệp cho nhà Trần. Mục đích chỉ có thế... Nay Hồ Quý Ly đã cao bay xa chạy. Kẻ nghịch của chúng ta là quốc tặc Quý Ly chớ không phải toàn dân Nam Việt. Con tưởng gia gia nên nối tay cho dòng máu của dân tộc chúng con bớt chảy. Ân đức của gia gia, người Nam Việt sẽ ghi vào lòng mình, vào những trang quốc sử của mình, mà con cũng khỏi phải mang tiếng rước voi về giày mỗ!...

TRƯƠNG PHỤ: (vỗ bàn)

Hay cho Thiêm Bình... Nếu ta không vì cái tuổi trẻ quá dại khờ của ngươi, thì đầu ngươi đã rụng rồi... Hừ! Ta vâng lệnh thiên triều kéo quân sang đây, đường đi thiên sơn vạn hải, ta nào có kẻ công với ngươi? Nếu cần phải giết hết cả dân chúng nước này, lòng ta cũng không rung động kia mà! Huống hồ chỉ năm mươi cái chết của những kẻ hèn mạt.

THIÊM BÌNH:

Gia gia nóng tính quá!

TRƯƠNG PHỤ:

Cha khuyên con từ nay hãy dẹp những sự can gián vô lý ấy. Hãy nhắm vào đại cuộc mà thắng tiến. Nên chuôt sao khỏi đổ vỡ đồ đạc trong nhà... Đúng! Ta cũng nhìn nhận rằng ta đã quá tay với kẻ nghịch. Nhưng con ơi! Chẳng lẽ, cha kéo binh sang dẹp loạn cho con, rồi kéo binh sông về chính quốc sao? Không! Không!

Cha phải được một phần thưởng gì xứng đáng để đền đáp lại công khó nhọc của mình. Con nghĩ lại mà coi lời cha nói có phải hay không?

THIỆM BÌNH:

Ấy, con chỉ yêu cầu gia gia dần bớt tánh nóng cho dân chúng xứ này nhờ, thế thôi! Còn ân với huệ? Đó, cả vàng bạc châu báu của nước con đều ở trong tay cha, cha chưa vừa lòng sao?

TRƯƠNG PHỤ: *(cười ngất)*

Trẻ con! Biết một mà không biết hai... Thôi, để hôm khác sẽ bàn tiếp chuyện này. Bây giờ ta cần vào trong một chút. Con ngồi ở soái đường thay cha... Chuyện gì trọng đại mới phải kêu cha. Còn những việc nhỏ nhỏ, con liệu mà thu xếp.

THIỆM BÌNH:

Vâng mệnh, soái phụ!

(Trương Phụ giữ áo đi vào. Thiêm Bình đứng yên ngoài sân khấu. Bỗng có tiếng xô xao từ xa).

(Hai tên lính Minh, lôi một người đàn ông còn trẻ vào giữa soái đường, xô quỳ xuống trước án Trương Phụ)

GÀ ĐÀN ÔNG: *(vẻ mặt khinh khỉnh)*

Tội gì mà quỳ? Nói dễ nghe quá!

THIỆM BÌNH:

Kìa! Anh Quốc Sĩ! Anh còn nhận ra tôi không?

QUỐC SĨ:

Bẩm đức ông, ngài hỏi tôi có nhận ra ngài không.

Đây tôi xin trả lời:

Tôi chỉ nhận Thiêm Bình, bạn học cũ, còn cái người dẫn quân Minh vào đất nước nhà, thì tôi xin vô phép không nhận.

THIỆM BÌNH: *(mím cười)*

Anh lắm rồi, anh Quốc Sĩ.

QUỐC SĨ:

Xin ngài giải chỗ lắm ấy cho tôi biết!

THIỆM BÌNH:

Đại binh của Trương soái phụ tôi kéo vào nước ta cốt để dẹp loạn Hồ. Chỉ trong nay, mai soái phụ tôi sẽ kéo binh về nước. Xin anh đừng nghĩ "oan" cho tôi

QUỐC SĨ:

Không, tôi có nghĩ gì về ngài đâu! Tôi chỉ nghĩ có một điều: Giặc vào nước thì phải ngăn, thế thôi, còn cái ơn "dẹp loạn" của Minh triều, dân tộc chúng tôi không cần đến. Đó ngài nhớ lại mà coi! Quân Minh kéo quân vào Nam Việt là do ý riêng; dân tộc chúng tôi không hề biết tới. Việc nước tôi để cho chúng tôi giàn xếp.

THIỆM BÌNH: *(đọc bản cáo trạng của ban do thám)*

Anh Quốc Sĩ! Chuyện chúng ta một ngày một tỏ rõ. Lịch sử sẽ phê phán chúng ta... Còn hôm nay, anh đã nằm trong tay soái phụ tôi vì *(cúi đầu)* theo bản cáo trạng đây, anh bị buộc vào tội do thám và tuyên truyền cho "Nghĩa sĩ đảng" ở Hóa Châu. Tội này là tội chết. Anh nên nghe lời tôi: Về với chúng tôi để cùng lo việc nước. Anh sẽ được trọng đãi và giữ những địa vị tối cao như tôi... đây!

QUỐC SĨ: *(bĩu môi)*

Địa vị tối cao!

THIÊM BÌNH:

Anh Quốc Sĩ! Anh nên nghĩ kỹ... Soái phụ tôi sắp vào
kia!

(Ba tiếng trống Trương Phụ bước vào)

TRƯƠNG PHỤ: *(khẽ liếc Quốc Sĩ)*

Gì nữa kia?

THIÊM BÌNH:

Anh Quốc Sĩ, một bạn học cũ của con!

TRƯƠNG PHỤ: *(gật đầu)*

Rồi sao? ... À, *(ngó Quốc Sĩ)*. Túc hạ đây, phải không?
Túc hạ là bạn học cũ của thằng Thiêm Bình, hay quá!

QUỐC SĨ:

Thưa ngài, đó là do đức ông Thiêm Bình nhận kẻ này
làm bạn học cũ, chứ kẻ này đâu dám "nghĩ cao" như thế. Kẻ
này chỉ biết nhận mình là một phần tử đau khổ của con dân
nước này thôi!

TRƯƠNG PHỤ: *(đọc xong bản cáo trạng)*

Này túc hạ! Việc không phải là việc đùa! Túc hạ nên
suy nghĩ chắt chẩn kéo về sau ăn năn đã muộn! Túc hạ là
bạn cũ của Thiêm Bình! Túc hạ sẽ được Thiêm Bình đãi
ngộ. Còn ta... ta chỉ biết túc hạ là một kẻ đối phương lợi hại.
Nếu cần phải *khu trừ*, ta không vì chút tình riêng mà bỏ
qua việc lớn. Túc hạ nên nghĩ kỹ lại... Bằng lòng về với ta!...
Tốt lắm! Bản cáo trạng này sẽ coi như là không có. Bằng
trái lại... đá nát, vàng tan! Túc hạ hãy nghe đây! Ta chờ túc

hạ trả lời sau ba tiếng trống.

(Trương Phụ vẩy tay một cái: Một tiếng trống!)

THIÊM BÌNH: *(băn khoăn)*

Anh Quốc Sĩ ơi! Anh nên nghĩ kỹ... Anh còn mẹ già, em dại... *(một tiếng trống)*. Thời gian đã gấp lắm rồi, anh Quốc Sĩ ơi! *(một tiếng trống)*

TRƯƠNG PHỤ: *(vẩy tay)*

Giao tên này cho hình quan!

(lính Minh dẫn Quốc Sĩ ra ngoài).

THIÊM BÌNH: *(thở dài)*

Khổ quá!

TRƯƠNG PHỤ: *(quay vào soi mặt nhố râu)*

Bình con! Nặng giúp cái mụn này cho cha!

(Bình dạ một tiếng rồi leo lên sập, nặn mụn cho Trương Phụ. Những tiếng chửi rủa từ ngoài đưa vào).

THIÊM BÌNH: *(lắc đầu)*

Xin vô phép với gia gia! Lòng con không yên được với những tiếng rên la của Quốc Sĩ. Gia gia cho con xin "tội" gã. Tội nghiệp! Gã còn mẹ già, em dại!

TRƯƠNG PHỤ:

Quân pháp bất vị thân. Làm việc như con, hòng hết! Nhưng, ta cũng chịu con mà tha tội cho hần.

(Trương Phụ vẩy tay một cái. Hình quan dẫn Quốc Sĩ vào. Mặt mày Quốc Sĩ nhuốm máu vì cái đai sắt đeo trên đầu).

THIỆM BÌNH:

Quốc Sĩ ơi! Anh nên "khôn ngoan" một chút để cứu lấy sinh mạng mình. Mẹ già, em dại của anh đang chờ anh!

QUỐC SĨ:

Thôi thôi, ta không muốn nghe gì nữa! Ta không muốn thấy gì nữa! Mau mau cho ta được chết! Ta chết rồi, tức khắc sẽ có người rửa thù. Hãy giết ta đi! Hãy giết ta đi!

TRƯƠNG PHỤ: *(mím cười)*

Này tức hạ! Không phải cái chết nào cũng là cái chết anh hùng cả đâu! Một lần nữa, ta cho tức hạ được phép suy nghĩ về cảnh ngộ của mình. Về với ta, cùng đi dẹp loạn, hay lắm! Bằng cái lại thì như tức hạ đã ném!

QUỐC SĨ:

Còn "loạn" nào nữa mà phải đi dẹp! Nhà người kéo quân về Trung Nguyên tức khắc nước này sẽ hết loạn. Nay ta sa cơ bị lọt vào tay nhà người thì thân ta như cá nằm trên thớt, chết sống không màng. Miễn hồn ta muôn thuở trung trinh cùng non nước là ta thỏa rồi!

TRƯƠNG PHỤ:

Ta không thấy ai can đảm hơn tức hạ. Ta khen đó! Anh hùng gặp anh hùng, không rượu thưởng còn chờ gì! *(gọi lớn)* Quân! *(Dạ)* Tửu!... *(Dạ)*

(Quân mang rượu ra)

TRƯƠNG PHỤ:

Thiêm Bình! Một chén rượu đây, đãi anh hùng đi!

THIỆM BÌNH: *(rót rượu)*

Anh Quốc Sĩ ơi! Hãy giần bột trện lửa đỏ trong lòng.

Nghe tôi, uống chén rượu rồi về!

QUỐC SĨ: *(ngạc nhiên)*

Về?

THIỆM BÌNH:

Phải! Tôi đã xin soái phụ tôi cho anh khỏi chết. Anh hãy dùng với tôi một chén rượu rồi về với mẹ già, em dại!

TRƯƠNG PHỤ: *(tươi cười)*

Túc hạ ời! Sau khi túc hạ rời khỏi "bản dinh" này, ta khuyên túc hạ vì chén rượu hôm nay mà đừng coi ta là một kẻ thù không đội chung trời. Một ngày kia, chúng ta sẽ gặp nhau, vui vẻ bao nhiêu!

QUỐC SĨ:

Tân Thành hầu! Ngài nên nghĩ kỹ. Tha tôi tức là thả hổ về rừng. Tôi sẽ vì dân tộc tôi mà chống lại ngài đến cùng. Ngài nên biết như thế!

TRƯƠNG PHỤ:

Ta biết!

(Quốc Sĩ uống cạn chén rượu)

THIỆM BÌNH:

Giờ chúc anh về bình an!

QUỐC SĨ:

Chúc đức ông thành công trong việc chinh Nam!

TRƯƠNG PHỤ: *(gọi to)*

Vệ sĩ *(Đạ)*. Đưa Quốc Sĩ xuống thuyền về Hóa Giang!
(Quốc Sĩ ra)

THIỆM BÌNH:

Con vì chút tình xưa mới tha Quốc Sĩ. Nhưng con rất ngại!... Gã là một tay học sĩ của nước này...

TRƯƠNG PHỤ:

Con đừng lo! Từ đây về sau Quốc Sĩ sẽ thành kẻ vô dụng. Chỉ trong vài hôm nữa rượu sẽ ngấm vào cốt tủy. Gã sẽ thành một gã điên dại nhìn đời bằng đôi mắt ngây ngô. Ta vì con tha chết cho hắn, nhưng không thể tha "cái tài ba lợi hại" của hắn. Con đã nghe rõ chưa!

(Thiêm Bình cau mày cắn môi, nháy vọt lên sập, nhưng hai thanh mã tấu của hai tên vệ sĩ đã hạ xuống, ngăn lại)

TRƯƠNG PHỤ: *(rất tự nhiên)*

Con có điều gì mà hấp tấp như thế? *(cười ngất)*

Ta có phải là "Đồng Trắc" ngày xưa đâu mà con muốn bắt chước "Tào Tháo" dâng gươm vàng che cái lòng ám muội của mình?

THIỆM BÌNH: *(cúi đầu thở dài)*

Hỡi ơi, Dân Nước!

TRƯƠNG PHỤ: *(lại nghiêng mình soi mặt nhớ râu)*

Bình con! Nặng tiếp cái mụn cho cha đi chứ!

(Thiêm Bình từ từ lên sập, nghiêng mình nặn mụn cho Trương Phụ).

(Màn hạ chậm)

SÂU LỆNH

Nhân vật:

Mạc Tuyết Lan, một thiếu nữ Thượng Hải.

Đằng, người đàn ông giang hồ.

A Lục, một người khách say.

HỒI I

Trong khiêu vũ đài Nguyệt Điện ở Hương Cảng. Ánh đèn và tiếng nhạc tung bừng. Mạc Tuyết Lan và Đằng không nháy. Họ ngồi ẩn sau mấy chậu phong lan.

ĐẰNG: *(Giọng tha thiết)*

Chỉ còn đêm nay nữa, tôi đã phải rời bỏ nơi đây. Tôi muốn giữ một kỷ niệm về người và cảnh của đất nước này. Mạc Tuyết Lan ơi! Còn chờ đến bao giờ nữa, em mới đáp tiếng lòng ta?

TUYẾT LAN:

- Hồi người khách viễn phương của em! Nào, em tiếc gì với chàng? Nhưng, như em đã nói với chàng từ buổi sơ giao, em xin lập lại một lần nữa cho chàng nhớ, em đã hứa dâng cuộc đời em cho một gã đàn ông hiện còn đang phiêu lưu trên khắp mặt sông hồ của quả địa cầu. Đầu em không đội hai lần nón thì lòng em, em cũng nguyện chỉ dành riêng cho một người...

ĐĂNG:

Gã đàn ông kia thật là tốt phước! Gã đã đến trước tôi, gõ cửa đúng một tấm lòng chung thủy. Còn tôi, mang niềm tuyệt vọng vì đàn bà, đi chu du tứ xứ mà mãi mãi mất xanh vẫn còn đượm buồn vì thiếu một người đàn bà lý tưởng. Thôi, em đã không thương ta và từ chối lòng ta thì ta đành phải mang một vết thương nữa vì đàn bà vậy.

TUYẾT LAN:

Tội nghiệp chàng quá! Nhưng em không thể xóa một lời thề để làm một lời thề.

Chàng đau khổ, em biết vậy. Định mạng khát khe chỉ khiến cho chúng ta gặp nhau mà không sắp đặt cho chúng ta một cuộc sum vầy vĩnh viễn. Chàng gặp em trong quán rượu những đêm say. Nay chàng sắp xa em, sau một đêm say trong quán rượu.

Mối tình giữa chàng và em nở ra trong ánh đèn, trong men rượu. Rượu không say lòng người nếu người dùng nhấp rượu. Chàng đã uống nhiều rượu nên say túy lúy là sự thường.

Ngày mai, thế là hết. Đèn tàn, rượu cạn. Chất men nào mạnh nhất cũng không làm cho người ta say đến trọn cuộc đời.

Chàng ao ước được cùng em nhập giao bôi nhưng chỉ được toàn những ly bôi.

Ngày mai thuyền khách xuôi dòng, em bắt chước những kỹ nữ áo xanh, rót cho chàng một "ly bôi tửu" (*Tay nhẹ nhàng nâng bình rót rượu vào cốc pha lê*) và ngâm rằng: Chính tâm thiếp tự tràng giang thủy. Trú dạ tùy lang đáo phúc châu... (*Cầm ly rượu đưa vào tận miệng Đăng*).

ĐĂNG:

Ha! ha! Đêm nay không say đêm nào say? Cảm ơn em đã quá yêu mà tống biệt. Đây, ta xin cạn chén vàng để tạ lòng tri kỷ!

(Đỡ ly rượu trên tay Mạc Tuyết Lan định uống, nhưng Mạc Tuyết Lan vội vàng ngăn lại).

TUYẾT LAN:

Khoan! Chúng ta hãy "nhảy" xong bản này đã. Không còn bao lâu nữa, trời sẽ sáng. Anh về với gió cát. Em trở lại lầu hồng. Em không còn bao giờ được dịp ngã mình vào hai cánh tay dũng khách nữa. Đi!...

(Hai người dắt tay nhau ra giữa khiêu vũ dài. Tiếng nhạc tí tê. Ánh đèn mơ mộng. Mạc Tuyết Lan nhắm mắt. Hai vành môi uớt ngậm một nụ cười lơ lửng. Máy lần, Đăng toan cúi xuống hôn. Mạc Tuyết Lan quay mặt, từ chối. Bản nhạc dứt, Đăng và Tuyết Lan theo nhau trở về bàn. Nhưng, thêm một người khách thứ ba nữa, đã ngồi vào bàn rượu từ bao giờ).

ĐĂNG: *(câu mày với người khách lạ)*

Ngài thật là bất lịch sự. Tôi vừa thấy ngài ngồi bên bàn kia, mà bây giờ đã sang đây! Ngài có quáng đầu mà bảo rằng không thấy chúng tôi choán chỗ này từ lúc nửa đêm?

NGƯỜI KHÁCH SAY: *(Nhìn Đăng bằng đôi mắt đó ngầu)*

Thằng kia! Mày không nên vô phép với tao như vậy. A Lục này không "tha" đâu nhé!

(Đăng bậm môi bước tới, nhưng Mạc Tuyết Lan giữ chàng lại).

TUYẾT LAN:

Anh lơ đi! Mặc kệ hấn. Người say, còn trí khôn đâu nữa mà cãi vớ với họ?

A LỤC: *(điểm mặt Đăng)*

Ranh con! Say vừa vừa thôi nhé! Liệu hồn kẻo mất mạng vì rượu và đàn bà! Ta đến đây để cứu mày đó, biết chưa? *(láo đảo bước đi trong một chuỗi cười dài).*

TUYẾT LAN: *(Vẻ mặt hơi khác, nhìn theo người khách say)*

Cử chỉ của người khách này có vẻ khác thường. Lúc nãy hấn xưng tên là gì, hờ anh?

ĐĂNG:

A Lục!

(Đồng hồ điểm ba tiếng)

TUYẾT LAN:

Muộn mất? Chàng hãy cùng nâng ly bôi rồi chia tay... Đêm đã hầu tàn mà tiệc rượu chưa tan. Em cố níu thời gian lại cho dài thêm hạn cuộc chia phôi! Nào, ta hãy nâng cốc!

(Hai cốc pha lê chạm vào nhau. Hai người uống cạn rượu)

TUYẾT LAN:

Rượu ngọt quá!

ĐĂNG:

Rượu thơm quá. Nhưng... ô kìa? Sao mà trời đất đảo lộn như thế này? *(láo đảo)*

TUYẾT LAN: *(nói mau vào tai Đăng)*

Đăng ơi! Anh đã uống nhầm chất thuốc độc của em rồi! Em rất yêu anh, thương anh, nhưng không thể dừng

Ở căn cứ (R) Hội Văn nghệ Giải phóng thời chống Mỹ.
Từ trái sang (đứng): Lý Văn Sâm, Lê Anh Xuân, Chim Trắng, Từ Sơn;
(ngồi): Anh Đức, Lưu Hữu Phước, Bùi Kinh Lăng, Nguyễn Văn Bổng.

LÝ-VĂN-SÂM

NGƯỜI ĐI KHÔNG VỀ

(NHỮNG VỞ KỊCH HAY NHẤT
ĐÃ VIẾT TRONG THỜI-KỶ
NAM-BỘ KHÓI LỬA)

NHƯNG TÁC- PHẨM MỚI
NAM-VIỆT-SAIGON

Tập kịch Người đi không về, NXB. Nam Việt, 1949.

giết anh được, vì anh... là một kẻ phản đảng! Em không phải là Mạc Tuyết Lan nào cả! Em là người Việt Nam như anh. Em lặn lội vào đất Trung Hoa đã ba tháng nay. Em theo dấu anh mãi tới ngày nay, mới có cơ hội thi hành mạng lệnh. Anh là một người đàn ông rất đáng yêu! Suýt nữa, em bị anh chinh phục. Nhưng... nay "Sứ mạng" em đã tròn. Rạng sáng mai em đáp tàu về Nước. Anh đừng trách em ác độc nghe anh! Em chỉ là một đảng viên trung thành với mạng lệnh. Thôi, anh hãy nhắm mắt bình yên!

Anh có nhắn gì về Nước không?...

ĐẢNG: *(nhìn Mạc Tuyết Lan lắc đầu)*

Anh chỉ còn chút mẹ già! Nhưng thôi... Em về bình yên! *(Mặt đỏ lên và ngả ngửa trên ghế bành)*

TUYẾT LAN: *(chùi nước mắt)*

Anh nhắc tới hai tiếng mẹ già, đã làm em xôn xang cả lòng! Đảng ơi! Em sẽ đọc kinh sám hối suốt quãng đường quy cố hương...

(Nhiều tiếng nổ nổi lên đột ngột. Đèn tắt. Tiếng còi của lính cánh sắt ré lên nghe lạnh gáy. Trong bóng tối, một bàn tay bí mật đã nắm tay Mạc Tuyết Lan lôi đi).

TUYẾT LAN:

Ai vậy?...

TIẾNG NGƯỜI BÍ MẬT:

A Lục đây! Theo ta ra Thái Bình Dương!

(Nhiều tiếng nổ kinh hồn. Khói toa ngập nhà khiêu vũ. Đèn vẫn chưa sáng).

(Màn rất nhanh)

HỒI II

Trời mờ mờ sương, trên một bãi biển. A Lục và Mạc Tuyết Lan đứng lại giữa dòng trời, nước bao la. Phương đông, ánh hồng lé loi.

TUYẾT LAN: (Hỏi A Lục)

Người là ai, xin cho biết danh hiệu?

A LỤC: (gỡ râu và gương đeo mắt)

Kính chào Thúy Phương cô nương và, mừng cô đã làm xong sứ mạng...

TUYẾT LAN: (sung sướng)

Ồ! Thanh Nhơn đồng chí!

A LỤC:

Kìa, xuồng máy đã sắp tới. Chúng ta sẽ vượt trùng dương tới một hòn hoang đảo. Một chiếc thuyền buồm đen của bọn giặc khách sẽ đưa ta về hải phận Đại Thanh.

TUYẾT LAN:

Chỉ tội cho Đảng! Thác làm ma xứ người!...

A LỤC:

Cô có cảm tình nhiều hay ít đối với gã đàn ông trẻ tuổi ấy?

TUYẾT LAN:

Đảng viên của XX. không được nói dối. Em xin thú thật nỗi lòng: Em đã yêu chàng ngay từ hôm gặp nhau trên

đất khách.

A LỤC:

Đằng không biết mặt cô cũng phải vì, khi gã xuất dương thì cô mới nhập đảng. Cô đã yêu Đằng thì cô sẽ gặp lại Đằng...

TUYẾT LAN:

Sao lại được như thế?

A LỤC: *(chỉ ra phía rừng dương liễu)*

Kìa, đồng chí của ta đang khiêng Đằng tới kìa! Gã chỉ mê đi trong 24 giờ, sẽ tỉnh lại... Sau khi đảng trưởng phái cô đi được năm hôm, thì một tin tức từ Hương Cảng đưa lại, xóa cái án tử hình của Đằng. Tôi phải cấp tốc lên đường, theo cô vào đất Trung Hoa và tôi đến vừa kịp lúc cô đang thi hành phận sự. Tôi đã lén bỏ chất thuốc giải độc vào ly rượu của Đằng để cứu gã. Còn cô, tôi có lời ban khen: Cô còn non tuổi mà đã can đảm làm nên việc lớn. Sau này, Đất Nước sẽ còn nhờ cô!

TUYẾT LAN: *(thở ra khoan khoái)*

Thì ra chỉ là một sậu lệnh?⁽¹⁾

A LỤC: *(gật đầu)*

Phải, một sậu lệnh!

(Hai người đàn ông đã khiêng Đằng tới)

(1) Sậu lệnh: Một lệnh (lệnh) đưa ra rồi lấy lại. Tiếng này có từ đời chúa Trịnh, khi loạn kiều binh làm rối kinh thành (LVS). (Sậu: Mau chóng, thỉnh linh)

TUYẾT LAN: *(cắm động vuốt tóc Đăng)*

Đăng ơi! Em đây!

A LỤC:

Chiều nay, Đăng tỉnh lại khi chúng ta linh đình giữa vời. Xuống xuống đi thôi!

(Cá bọn lần xuống biển. Tiếng động cơ nổ giòn. Chiếc xuống máy từ từ xa bờ. Sương lần lần tan...)

(Hạ màn thật chậm)

MỘT BI KỊCH ĐÃ HẠ MÀN

Các vai:

Một chiến sĩ bị thương và một nữ điều dưỡng.

Kịch xảy ra trong một nhà thương quân sự ở tỉnh.

Phòng bệnh vắng lặng. Một chút bóng chiều bó qua cửa sổ, ngã lệch xuống chiếc chăn trắng đắp người đàn ông bị thương. Người bệnh mở mắt, gương chống tay ngồi dậy. Một cô nữ điều dưỡng đẩy cửa bước vào...

CÔ ĐIỀU DƯỠNG:

Ấy chết! Ông lại ngồi dậy. Ông muốn gì cứ gọi tôi...

NGƯỜI BỊ THƯƠNG:

Xin cô chén nước...

CÔ ĐIỀU DƯỠNG:

Ông dùng nước ít thôi! Càng kiêng nước càng hay. Kia, ông nằm xuống đi chứ!

NGƯỜI BỊ THƯƠNG: *(từ từ nằm xuống)*

Cô Kiều ơi! Nội đêm nay, hay ngày mai, tôi chết!

CÔ ĐIỀU DƯỠNG:

Kìa, ông lại nói gở, không nên! Trong một tuần nữa, vết thương ông sẽ khỏi.

NGƯỜI BỊ THƯƠNG:

Cô thương tôi thì cô nói thế, chứ tôi biết trong mình tôi lắm. Vết thương nặng quá làm sao qua khỏi được. *(ngừng một giây)*. Và, tôi cũng không muốn khỏi làm gì! Một kẻ chiến bại như tôi chỉ thêm được chết hơn là sống để rước lấy những ngày tủi nhục chẳng đẹp đẽ chút nào!

CÔ ĐIỀU DƯỠNG:

Tôi tin rằng khi ông khỏi, ông sẽ gặp nhiều may mắn trái với ông đã tưởng. Một nhân tài như ông, Đất Nước đang cần...

NGƯỜI BỊ THƯƠNG: *(cười)*

Cô nghĩ thế.. thật là nhân đạo. Những cô thiếu nữ mang khăn hồng thập tự như cô đều giàu lòng nhân ái.

Hồng thập tự... dấu thập hồng hiện ra ở đâu thì sự đau khổ của loài người dịu đi đến đó. Dấu thập hồng đẹp đẽ biết bao nhiêu...

CÔ ĐIỀU DƯỠNG: *(sung sướng sửa lại chiếc khăn bịt đầu)*

Ông lại nghĩ đến cô nữ cứu thương của ông rồi. Ước gì trong những phút này có cô Mai của ông ở đây để săn sóc ông thì thú quá, phải không ông?

NGƯỜI BỊ THƯƠNG: *(đau đớn)*

Nhưng từ nay, tôi làm gì có Mai nữa! Mai đã ở bên kia chân trời. Giờ này có lẽ Mai đang nghĩ tới tôi. Nhưng đã muộn, khi Mai nghĩ tới tôi thì tôi đã không về với Mai nữa! Mai sẽ không khóc đâu! Tôi biết thế, vì Mai vẫn can đảm. Cũng như cô đã kể tâm sự và thân thế cho tôi nghe. Mai từ già gia đình, vào Nam từ khi có cuộc cách mạng nổi lên. Từ

đấy, Mai mãi mê theo tiếng gọi của bốn phận. Khi các thị trấn miền Nam thất thủ, khác hơn cô, Mai không theo số người chạy loạn trở về...

CÔ ĐIỀU DUƠNG:

Cảnh ngộ mỗi người một khác...

NGƯỜI BỊ THƯƠNG: *(vẫn tiếp)*

Giọng nói của Mai hết như giọng nói của cô, và có một điều lạ là đôi mắt Mai đen láy như cặp mắt cô.

CÔ ĐIỀU DUƠNG: *(bẽn lèn)*

Xem chừng ông đã mệt. Thôi để lần khác hãy kể...

NGƯỜI BỊ THƯƠNG: *(nhắm mắt lại nhưng vẫn nói)*

Cô Kiều ơi! Cô đừng tưởng tôi có ý gì khác đối với cô. Tôi nói thật đó. Danh dự con nhà tướng không cho tôi được nói dối. Vả lại, tôi bịa ra chuyện Mai và cô giống nhau để làm gì mới được chứ? Để làm xiêu lòng cô ư? Không! Không phải thế.

Tôi còn hy vọng gì nữa mà cố gây ra một chuyện có ảnh hưởng không đẹp đến thanh danh cô? Ngày mai, ngày kia... hay lát nữa đây, hơi thở của tôi sẽ tắt. May mắn mà tôi được sống thì số phận tôi như cá nằm trên thớt, chìm trong lòng. Tuổi xanh tôi không xanh nữa mà sẽ nhuộm màu u ám. Ôi, những ngày mai không ánh sáng... *(ôm ngực, nhắm mắt)*.

CÔ ĐIỀU DUƠNG:

Ông nghỉ đi là hơn. Tôi thì nhiều tình cảm, nghe ông kể những chuyện buồn như thế, tôi chỉ chực muốn khóc. Đây, ông nhìn xem... Nước mắt tôi đã ứa ra đầy mi, đây

này... Khổ quá, khổ quá!

NGƯỜI BỊ THƯƠNG: *(cười đau đớn)*

Ấy, cô khác Mai ở chỗ ấy. Mai không bao giờ khóc cả. Con người mới khác lạ làm sao!

Tôi rất thêm những giọt nước mắt của Mai, thì tôi không bao giờ được. Mai hứa với tôi: Anh có đi, có mang một vết thương về cho tôi, tôi sẽ khóc hết nước mắt và sẽ ở bên anh mãi mãi để săn sóc cho anh... Tôi đã vì Tổ quốc, mang một vết thương nặng ở thân thể, thì tôi cũng vì Mai, mang một vết thương đau đớn trong tim.

Tôi không được Mai săn sóc như lời Mai đã hứa, lại rơi vào hai bàn tay của một người con gái xa lạ như cô. Cô Kiều ơi! Chiều nay đẹp quá! Nhưng cảnh ngộ của một kẻ chiến bại thì chẳng đẹp tí nào! Tôi yêu cầu cô hãy nói với tôi những lời giả dối mà hôm qua, cô đã đóng vai Mai tỏ thể bên tai tôi. Cô hãy chiều tối, chiều một người hấp hối, để khi hôn tôi có về với Tổ quốc, lòng tôi khỏi liệm theo một mối hận dài. Cô hãy xích lại gần đây và nói những lời cô đã nói hôm qua...

CÔ ĐIỀU DƯỠNG: *(ngượng ngịu)*

Sao ông lại cứ làm khổ tôi mãi thế? Ngượng chết! Ai lại làm cái trò giả dối như vậy được? Lỡ người ta thấy, người ta đàm tiếu... Kìa, ông xem! Anh lính gác đang dòm vào phòng bệnh...

NGƯỜI BỊ THƯƠNG: *(nhăn mặt)*

Đau quá, không chịu nổi nữa rồi! Cô Kiều ơi! Cô hãy vì kẻ sắp chết ban cho cái ân huệ cuối cùng... Cô hãy mang lớp Mai diễn lại "tấn bi kịch" hôm qua. Cô nhiều nước mắt

lắm... Cô nên chịu tôi một chút. Cô ơi! Cô hãy thương hại một kẻ sắp lìa đời!... *(thở một nhọc)* Mai! Mai! Anh đã mang vết thương về cho em đây! *(đưa hai tay ra trước mặt, nhưng mắt vẫn nhắm)* Em! Em hãy nắm lấy tay anh kéo bóng chiều sẽ tắt.

CÔ ĐIỀU DƯỠNG:

Vâng, tôi sẽ chiều ông... May ra, tôi sẽ cứu được ông. Vì bốn phận, chỉ vì bốn phận!

(Cô nữ điều dưỡng rụt rè, không biết phải xử trí ra sao, trước cái cử chỉ kỳ dị của người bị thương.)

NGƯỜI BỊ THƯƠNG:

Kìa, Mai! Em nở để lạnh hai bàn tay anh sao? Anh sắp chết mất. Hãy chuyển sang cho anh luồng sinh khí của em, may ra sẽ cứu vớt được đời anh... Em hãy khóc lên đi! Hãy khóc lên đi, như lời em đã hứa... Có lẽ nào!... *(Người đàn ông buông hai tay rơi xuống bụng và từ đó nín lặng. Cô điều dưỡng kinh hoàng, vừa lay người bị thương, vừa gọi rối rít, không có tiếng đáp.)*

CÔ ĐIỀU DƯỠNG: *(khóc)*

Ông ơi! Không phải tôi ác với ông, nhưng bắt tôi làm một việc trái lòng tôi, tôi không thể nào làm được! Ông hãy mở mắt ra nhìn rõ mặt tôi. Tôi cũng đang đau khổ lắm. Và ông nên biết cho rằng tôi khóc đây là vì ông... vì vết thương của ông, vì tâm hồn cao quý của ông vậy *(nắm tay người bị thương)*. Anh Hưng! Em đây mà! Anh hãy mở mắt ra, anh... *(nức nở)*. Em sẽ nói với anh những lời rất chân thật của lòng em...

(người đàn ông mở mắt)

CÔ ĐIỀU DƯỠNG:

Ông, ông đã tỉnh lại?

(người đàn ông lắc đầu rồi lại nhắm mắt)

NGƯỜI BỊ THƯƠNG:

Mai! Mai ơi!

CÔ ĐIỀU DƯỠNG:

Vâng! Mai đây! Mai của anh đây!...

NGƯỜI BỊ THƯƠNG: *(Không mở mắt, nhưng mím cười siết chặt hai bàn tay của cô điều dưỡng đang nắm trong tay mình)*

Mai ơi! Khi em nói em yêu anh thì anh không còn nữa!

CÔ ĐIỀU DƯỠNG: *(quay mặt chỗ khác)*

Hai tay anh đã lạnh rồi, anh Hưng ơi! Từ mai, em sẽ còn ai để mà đóng kịch nữa!... Tấn bi kịch tuy hạ màn rồi, nhưng "người đóng trò" vẫn chưa thôi đau khổ và có lẽ còn đau khổ đến thiên thu. Thế là vết thương của anh, em đã mang rồi đây!

(Đồng hồ điểm năm tiếng. Tiếng chuông nhà thờ đổ...)

(Màn)

NỬA MẢNH TRĂNG THÈ

Nhân vật:

Bà Hai, mẹ Quyên; Quyên, 20 tuổi

Mai, Nga, Bích, Bê, bạn Quyên.

Trung, người đàn ông ở xa về.

*
* *

Dưới một mái tranh cũ, trên một chiếc giường tre, Quyên nằm thoi thóp thở. Bao chung quanh giường bệnh, bà Hai mẹ và ba người bạn gái của Quyên: Bích, Mai và Nga.

Một vành trăng khuyết treo lơ lửng giữa khung cửa sổ. Bên hàng xóm có tiếng gà đập cánh gáy.

HỒI I

QUYÊN: *(mở mắt nhìn lên cửa sổ)*

Rõ ràng mảnh trăng mùa thu trước đã trở về với tôi, kia. Dưới vành trăng nầy cứ hai kẻ đầu xanh đã nắm tay nhau thể không bỏ nhau giữa con đường lý tưởng. Thế mà, chim đồ quyên đã rẽ cánh giữa ngã ba đường để cho người chép thơ *trăng thể* đêm đêm chiếc bóng bên đèn, vọng tiếng quốc xa vời!

BÀ HAI:

Con nằm yên mà nghỉ cho khỏe. Nói nhảm mãi chỉ làm cho má thêm đau lòng.

QUYÊN:

Không! Con không nói nhảm đâu, thưa má! Người ta thường cho những kẻ hấp hối hay nói mê, nói sảng. Riêng con, không lúc nào con thấy con sáng suốt bằng lúc này (*ngừng một giây*). Dì Bích ơi!

BÍCH:

Dạ, có em đây!

QUYÊN:

Chị Mai!

MAI:

Chị gọi gì em?

QUYÊN:

Chị Nga đâu?

NGA:

Luôn luôn có em ngồi bên cạnh chị.

QUYÊN:

Và chị Bê nữa.

BÍCH:

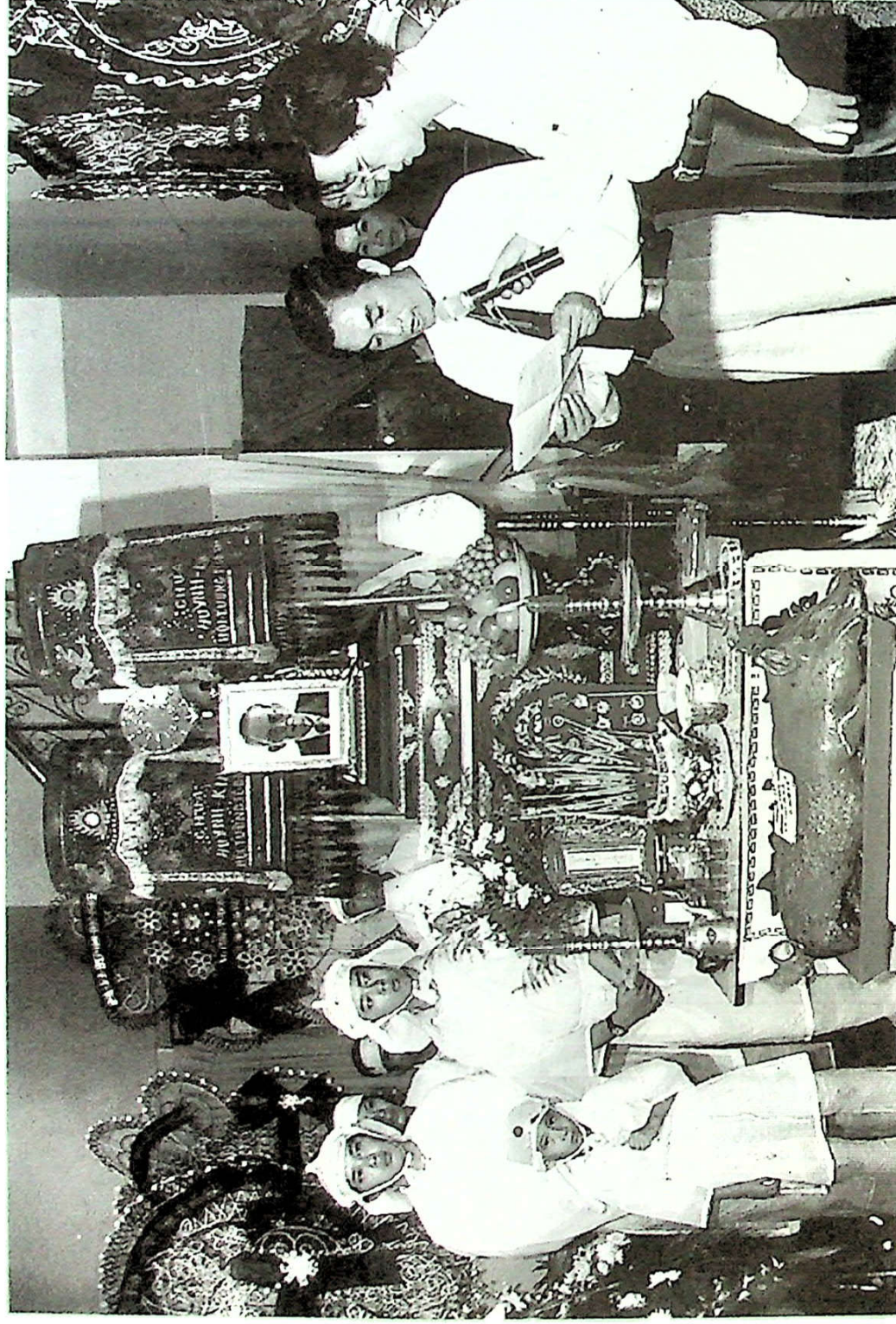
Em đã nhờ Bê đi gọi anh Thuận từ đầu canh hai.

QUYÊN:

Tội nghiệp! Các chị đối với em tốt quá. Thế mà em "ở đoán" với các chị. Đang nửa đường vứt bỏ bạn đồng hành,

Lý Văn Sâm trong đoàn đại biểu trí thức miền Nam thăm Liên Xô năm 1979.

Tiến sĩ Huỳnh Văn Tới, PCT UBND tỉnh Đồng Nai, đọc điều văn tại lễ tang nhà văn Lý Văn Sâm ngày 17.9.2000.

trở về với tiếng gọi phù hoa, vật chất. Nơi xa kia, trong ánh điện của thị thành, em đã khóc nhiều vì hối hận. Có lúc em muốn quay bước trở về để cầu xin các chị tha thứ và để được cùng các chị đội vành trăng khuyết xông pha trong những đêm gió lạnh lùng như những độ nào. Than ôi! Đường về không chông gai lắm mà những kẻ lạc lõng như em không tìm được lối về!

NGA:

Chị không có lỗi gì cả, chị Quyên! Chỉ vì gót chị là gót son nên không bao giờ theo nổi gót phong trần của các em đó thôi!

BÀ HAI:

Thôi, con hãy ráng thuốc thang cho lành mạnh rồi chị em lại vui vẻ như xưa chớ gì? Không đứa nào bỏ con đâu! Phải không Mai?

MAI:

Dạ, cháu vẫn thương chị Quyên như xưa và có lẽ còn hơn xưa nữa!

BÍCH:

Bích cũng như Mai, Nga và Bê, vẫn trông Quyên trở về để thêu nốt cho Bích hình một con nhạn nữa trên mặt gối...

NGA:

Còn chị Bê, nữ sĩ của chúng ta, đêm nào cũng chong đèn đọc tập *trăng thề* của Đỗ Quyên cho anh Thuận nghe...

QUYÊN:

Trăng thề! (*chỉ trăng*). Rõ ràng dưới vành con trăng

này có hai kẻ đầu xanh đã nắm tay nhau thề không bỏ nhau giữa con đường lý tưởng. Thế mà, chim đỗ quyên đã rẽ cánh giữa ngã ba đường để cho người chép thơ *trăng thề* đêm đêm chiếc bóng bên đèn, vọng tiếng quốc xa vời!

BÀ HAI:

Quyên ơi! Con nên nằm yên mà nghỉ cho khỏe.

MAI:

Chị Quyên nên nghe lời bác, nằm nghỉ. Ngày mai, ngày kia, chị mạnh rồi tha hồ chúng ta chuyện vãn.

BÍCH:

Chỉ độ lát nữa, chị Bê sẽ dẫn anh Thuận về thì câu chuyện *trăng thề* ngày xưa lại mở lại trong đầu chớ gì! (*chị trăng*) Trăng hãy còn kia! Trăng còn trẻ lắm. Phải còn lâu, trăng mới đến độ tàn!

QUYÊN:

Phải còn lâu, trăng mới đến độ tàn! Lát nữa trăng sẽ rụng, nhưng ngày mai trăng sẽ mọc, khuôn trăng sẽ đầy đặn thêm chút nữa (*thở dài*). Còn em?... (*thì thầm*) "mỹ nhân tự cổ như danh tướng, bất hứa nhân gian kiến bạch đầu".

(*tiếng gà xao xác lẫn trong tiếng ếch nhái mơ hồ.
Đầu xóm, có tiếng chó sủa*)

NGA: (*đứng lên*)

Có lẽ chị Bê đã về tới!

BÍCH: (*nghe ngóng*)

Đúng rồi!

MAI:

Để em ra mở cửa cho chị ấy vào.

QUYÊN: *(nhắm mắt lại vé mặt sung sướng)*

Anh Thuận ơi! Anh về rất phải lúc. Mảnh trăng thề của chúng ta hãy còn kia! Mảnh trăng thề của chúng ta chưa rụng.

HỒI II

(thêm Bê)

BÊ:

Chị Quyên vẫn khỏe phải không mấy chị?

(Bích, Mai, Nga gật đầu)

BÀ HAI:

Thằng Thuận đâu?

BÊ:

Dạ, khi cháu tới nơi thì anh Thuận đã đi rồi.

Người ta bảo độ đầu canh tư thì anh ấy về. Cháu ngồi yên một chỗ, nghe tiếng súng nổ dòn một góc rừng. Vào khoảng cuối canh ba, tiếng súng đã im nhưng đợi mãi vẫn không thấy anh Thuận về. Cháu nóng ruột quá nên để thư lại bàn về trước để xem sức khỏe chị Quyên ra thế nào. *(Tiến lại giường bệnh của Quyên)*. Nào, chị Quyên của em! Chị vẫn khỏe chứ?

QUYÊN:

Ấy chết! Chị đừng cúi xuống sát mặt em? Hơi thở em độc lắm *(nhắm tay Bê)* Tội nghiệp!... Ngoài kia trời đổ sương nhiều lắm phải không chị! Tay chị lạnh quá...

BÊ:

Lạnh sao bằng tay những kẻ "gối súng nằm sương"?

QUYÊN:

Lạy trời anh Thuận được bình yên về với em trước

khi mảnh trăng thể nghiêng bóng... Trăng ơi! Hãy chậm chậm đợi chúng tôi trả lời thể lại cho nhé!

(Tiếng chó sủa ở đầu xóm) .

BÀ HAI:

Có lẽ thằng Thuận tới!

NGA:

Chị Quyên ơi, anh Thuận về...

QUYÊN:

Di Bích! Chị Bê! Chị Mai! Chị Nga! Em mệt quá *(thở hào hển, chỉ mảnh trăng đã xế ở trên cửa sổ)*. Các chị hãy giữ vành trăng kia lại cho em... *(gọi to)*: Anh Thuận ơi! Anh gắng bước lên kéo em chết mất thì không bao giờ nữa, chúng ta còn thấy mặt nhau. Và, trăng thể sẽ rụng trước khi em gửi lại cho anh những tiếng nói sau cùng! *(nhắm mắt)*.

BÀ HAI:

Quyên ơi! Con ráng thêm chút nữa! Kia! Thằng Thuận đã tới bên thêm...

(một người đàn ông đẩy cửa bước vào).

HỒI III

(Thêm Trung)

NGƯỜI ĐÀN ÔNG:

Chào bác! Chào mấy chị! *(đi lại giường bệnh)* Chị Quyên!

QUYÊN: *(mở mắt ra)*

Trời! Anh Trung! *(nhắm mắt lại trong lúc Bích, Nga, Mai và Bê không cầm được sự cảm xúc quay mặt chỗ khác sụt sịt khóc).*

TRUNG:

Thưa chị! Anh Thuận bị thương... nhưng không đến nỗi nặng. Khi tiếp được thư chị, anh ấy lộ vẻ mừng rỡ vô cùng. Thế mà không biết nghĩ sao, anh ấy lại ở lại. Anh ấy viết cho chị một bức thư và chỉ cho phép tôi được đọc khi tôi đã đứng bên giường bệnh của chị. Tôi đã giữ đúng lời hứa. *(Cầm một cái thư đặt lên ngực Quyên, Quyên vẫn nhắm mắt)*

BÀ HAI: *(Hoáng hốt)*

Quyên! Quyên!

QUYÊN: *(mở mắt)*

Con mệt quá! Trăng thề đã từ già con mà đi rồi! Anh Thuận ơi! Anh ác với em quá! *(thở mệt nhọc).*

BÊ: *(chùi nước mắt)*

Anh Trung! Đọc thư cho chị ấy nghe, kẻo không kịp...

TRUNG: *(mở thư ra đọc)*

Cô Quyên...

QUYÊN: *(rên rí)*

Tới phút chót của đời em, em vẫn chưa được anh gọi bằng em.

TRUNG: *(đọc tiếp)*

Thư cô đã làm tôi cảm động. Tôi cũng muốn về vuốt mặt cô như lời cô đã cầu xin, nhưng hiện tôi bị thương nặng không thể về được. Ngày mai, tôi đã phải cùng anh em lên đường vì một sứ mạng thiêng liêng cao cả.

Sá gì một lời thề nhỏ mọn mà tôi phải lặn lội trở về để cùng cô, nhìn trăng xưa nhắc lại...

QUYÊN: *(chớp mắt nhìn lên cửa sổ)*

Má ơi! Giữ mảnh trăng kia cho con! *(mắt sưng lại)*.

BÍCH, MAI, NGÀ, BÊ:

Chị Quyên!

TRUNG: *(lắc đầu cảm động đọc tiếp)*

Cô Quyên ơi! Xin cô đừng ân hận gì cả! Vâng! Trăng thề đêm nay vẫn đứng trên đầu chúng ta. Nhưng xin cô hãy nhớ cho rằng: Kẻ nuốt lời thề không phải là tôi đâu nhé! Sông, núi vẫn còn đây! Dáng cò chưa phai sắc. Lòng ai đã vội thay màu!

Khi thư này tới tay cô, thì tôi đã đốt tập trăng thề của chúng ta ngày xưa rồi! Và từ nay trong lòng tôi, đã tắt mảnh trăng thề – Vĩnh biệt.

Thuận

TRUNG: *(ngồi đọc dùm ra cửa sổ)*

Trăng đã xế rồi!

BÀ HAI: *(rờ ngực Quyên)*

Quyên! *(Quyên không đáp, đôi mắt nhắm nghiền).*
Quyên bỏ mẹ mà đi... a!...

*(Bích, Mai, Nga và Bê chùi nước mắt. Chùa đâu
đây vắng tiếng chuông mõ công phu).*

TRUNG:

Trăng lặn rồi. Tôi phải lên đường...

*(Trung bước ra cửa giữa tiếng gà eo óc gáy trong
khấp néo sơn thôn).*

(Màn)

Các vở kịch: *Người đi không về, Trùng dương, Trong một ngày vui, Nham hiểm, Sậu lệnh, Một bi kịch đã hạ màn, Nửa mảnh trăng thề* in trong tập *Người đi không về*, Nxb Nam Việt, 1949 (BQH).

SA MẠC

(Kịch ngắn)

*...Je sais pourquoi je combats:
Pour la paix de nos enfants,
Pour la liberté des hommes,
Pour un monde meilleur,
Pour une race généreuse...⁽¹⁾*
(Trích POÉSIES ANGLAISES)

Nhân vật:

Người chiến sĩ

Tiếng gió

Sau trận Bắc Phi, một người chiến sĩ Việt Nam chiến đấu trong hàng ngũ Đồng Minh, lạc bạn đồng hành trong sa mạc Sahara.

Chiều xuống vội vàng.

Tiếng gió chạy thành tiếng rú dài.

Người chiến sĩ khắp khênh bước trong bóng tối mờ mờ.

Một lúc sau, người ấy ngã gục trên bãi cát chưa nguội hẵn.

Tiếng gió dạt dào...

(1) Tạm dịch: Tôi biết sao tôi chiến đấu / Cho bình an trẻ thơ / Cho tự do con người / Và một thế giới tốt đẹp hơn.

TIẾNG GIÓ:

Hỡi người khách lữ hành kia ơi! Người hãy ngẩng đầu lên mà trông. Ngày đã tàn rồi sao cứ nằm yên một chỗ? Ta vừa ở phương xa mới về. Ta đã đi qua những kinh thành tung bừng ánh sáng. Có nhiều gia đình lên đèn trước khi hoàng hôn xuống thấp. Cả nhà quây quần bên bữa ăn ấm cúng. Tiếng trẻ con ê, a đọc sách dưới đèn... Đi! Đứng dậy nào! Người hãy theo ta! Ta sẽ dẫn người trở về với ánh sáng!

NGƯỜI CHIẾN SĨ: (*Guồng ngẩng đầu lên rồi lại gục xuống*)

Thượng đế ơi! Con sắp chết mất. Hãy cứu vớt lấy con! Con không còn sức đi xa hơn nữa! Con sẽ nằm đây và trút hơi thở cuối cùng. Ngày mai cát sẽ vùi lấp thân con. Không ai đến với con trước giờ chết cả.

TIẾNG GIÓ:

Không! Không! Người không bơ vơ đâu. Người đã có ta là bạn. Ta đã nghe lời than thở thống thiết của người. Nhưng ta biết làm sao đem người đi xa cõi này? Sức người đã kiệt rồi! Bóng tối mênh mông. Ta vừa đi gọi một con Thanh sư⁽¹⁾ đến cho người nhưng con Thanh sư cũng như người, không thể rời khỏi chỗ cũ của nó. Vợ người đang đợi. Con người đang chờ. Người thử đứng lên xem nào!

NGƯỜI CHIẾN SĨ:

Hỡi sa mạc vô biên ơi! Người hãy kéo chân trời lại gần ta... Ta đã thu hết can đảm làm một bước cuối cùng nhưng sức ta đã kiệt hẵn rồi. Cách đây mười hôm, ta hãy

(1) Nhân sư ở kim tự tháp Ai Cập.

còn là một kẻ thanh niên nhựa sống tràn đầy trong quả tim, trong thớ thịt. Ta đã vác súng và hăng hái chiến đấu để dẹp tan những nổi bất bình cho thiên hạ. Sức ta tưởng có thể ôm ghì vũ trụ vào lòng và bóp tan quả đất. Thế mà nay... Sau mười hôm lạc bạn, ta đã mất hẳn địa bàn. Sa mạc ời! Người cứ dài ra, cứ rộng ra mà bước chân ta thì mỗi ngày một ngắn lại, mỗi phút một yếu dần. Trước, ta tưởng rằng ta chỉ chạy một mạch là làm hết con đường bằng tim của người! Nào ngờ trong giờ, phút này ta đã thành kẻ chiến bại. Ta chưa thua kẻ địch mà phải ngã gục giữa sa mạc muôn trùng. Đồng loại ta đâu? Quê hương ta đâu? Bóng tối đã xóa mất chân trời của ta rồi! Đêm dài và lạnh quá!

TIẾNG GIÓ:

Vâng! Đêm dài và lạnh lắm. Ngàn sao đã lấp lánh trên thảm trời xanh. Trong đêm nay, ở quê hương của người, tiếng chày giã gạo nhịp dòn trên cối. Mùi hương cau, hương bưởi nâng mảnh trăng rằm lên cao! Tiếng chó sủa mơ hồ. Tiếng trống cầm canh khoan, nhịp ở cuối xóm, đầu làng. Có nhiều đứa trẻ con nắm tay làm một vòng tròn, nô đùa dưới trăng. Thằng con trai của người cũng ở trong đám đó. Vợ người thì đang quay tơ. Mẹ người đang lần chuỗi bồ đề, đôi mắt kèm nhèm dò theo dòng kinh chữ Phạn. Họ đang cầu nguyện cho chiến tranh xâm lăng chóng tàn. Hòa bình sẽ trả người đàn ông về trong gia đình họ. Thế mà, giữa đêm nay, người kiệt sức vì sa mạc rộng dài.

NGƯỜI CHIẾN SĨ: *(Không ngẩng đầu lên)*

Vợ ta đâu? Con ta đâu? Hỡi nhân loại! Hỡi đồng bào! Ta chiến đấu để đem hòa bình lại cho bao nhiêu đứa trẻ trên hoàn cầu! Ta chiến đấu để mở ra cho nhân loại một cõi

đời tốt đẹp! Ta chưa phải là một kẻ chiến bại sao loài người
nỡ bỏ ta cô độc giữa cát rộng, trời dài?

*(Ráng mở mắt trông theo những dấu chân người và
dấu chân lạc đà chỉ chút trên mặt cát thành một vệt dài đến
tận cõi xa mờ)*

Đây! Đây, dấu vết của loài người. Họ mới vừa qua
đây buổi sáng. Ta đến không kịp lúc nên họ đã lên đường.
Ta thoảng nghe như có tiếng nói, giọng cười của đồng loại
phảng phất bên tai... Đồng loại ơi! Các người hãy chờ tôi,
chờ tôi! Tôi van người chậm bước thêm chút nữa để chờ một
kẻ lạc đường. Bữa cơm chiều nay, các người ngon miệng
lắm... Hãy chừa phần cho ta với! Ta không cần rượu khai vị
mà chỉ thèm một hột nước nhỏ, rơi rớt của các người... Ha!
Ha! Các người ăn "ngon bữa" quá, không đánh rơi cho ta
một mẩu bánh thừa!

*(Bốc cát bó vào miệng nhai, mắt mở bừng ra trước
một vành trăng đang lên ở chân mây, ngàn trùng)*

Kìa, Hằng Nga! Giai nhân của muôn đời! Người lại
trở lại với ta và sẽ thức với ta trọn đêm nay. Nàng được ăn
uống đầy đủ nên gương mặt mỗi đêm một đầy đặn thêm.
Còn ta! Giai nhân ơi! Mắt ta đã mờ, chân ta đã yếu! Từ đêm
mai, nàng sẽ không còn nghe tiếng nói của ta nữa. Ồ kìa!
Nàng vẫn lạnh lùng nhìn ta. Nàng đành để ta chết ư?

(Giọng đứng lên loạng choạng chạy tới)

Không! Ta sẽ đến bên Nàng! Yến tiệc đang chờ ta.

*(Chúi mình ngã sấp xuống cát bên một bộ xương
người đã khô)*

Thượng đế ơi! Con biết mà! Dẫu con có chạy đến suốt
đời con cũng không thể nào đến được cung Thiềm mà, mà

con chỉ tới được cái hầm thiên cổ của loài người!

(Nói với bộ xương khô)

Hỡi người bạn đồng hành đã ngã trước em! Người có ngờ đâu, bên bộ xương khô của người lại có thêm một bộ xương khô của em nữa! Đêm đêm tiếng gió thổi dài như một khúc nhạc tống biệt lâm ly. Thương đế ời! Hãy nâng hồn con lên khỏi chốn phàm trần mịt mù cát bụi.

TIẾNG GIÓ:

Thật là thê thảm quá! Ta nghe như cả vũ trụ sắp vỡ ra thành mảnh vụn. Những lời hấp hối của người ảo não hơn tiếng rên của ta. Ta đã ôm choàng lấy người, cố nâng người lên nhưng khốn khổ thay, người lại ngã gục một lần nữa, và là lần cuối cùng! Thêm một bộ xương lữ hành nữa giữa vùng cát trắng. Chao ôi! Nào đâu bóng chim đà điểu đã phi hành hàng trăm dặm trong một ngày trời! Nào đâu bóng lạc đà lưng gù đã qua sa mạc giữa bầu lửa nắng? Lạc đà ơi! Người hãy đem cái tài nhịn khát của người mà trông vào kẻ chết khát đang nằm ở đây! Gã là một thanh niên còn mạnh khỏe. Gã là một kẻ rất yêu đời. Ngày ra đi, gã hy vọng được trở về sau khi đã vì công lý mà chiến thắng. Nay gã chỉ vì thiếu ăn, thiếu uống mà kiệt sức. Giờ này, ở những kinh thành rực rỡ sao đèn, có những kẻ lười biếng trốn tránh bốn phận của một thằng con trai, ngồi ăn uống ngon lành bên vợ đẹp, con khôn. Thì nơi đây, một đồng loại đã bị bỏ quên giữa mênh mông sa trường, à quên, sa mạc! Im lặng quá! Âm thầm quá. Chiếc lá rơi còn có tiếng động! Đây là một người ngã giữa cỏi Lãng Quên. Ngày mai, có ai viết tên gã lên sử xanh không? Hẳn là không! Vì sa mạc rộng quá, rộng như là cỏi nhân sinh bát ngát. Thân gã như hột

cát giữa sa mạc. Tên tuổi già sẽ bị chôn vùi. Không ai còn nhớ: Đây, một kẻ đã vì nhân loại mà chiến đấu. Đêm đêm chỉ có tiếng ta thở dài giữa biển cát nhấp nhô gò đồng như biển trầm luân! Này, người chiến sĩ của mặt trận Công Lý! Người có nghe tiếng thì thầm của ta không? Ta vừa vuốt tóc người đó! Tóc người còn xanh quá! Ta thương cho tuổi trẻ của người biết bao nhiêu! Trong một lâu đài gần đây, dưới những tàu lá xòe ra như những chiếc quạt dài, có một vị vương giả đang ngồi ngắm bầu nữ nhạc uốn mình trước khói trầm. Ta muốn nâng hồn người tới đó. Nhưng sợ người tức tưởi! Thôi, người hãy yên phận vậy! Đây chỉ có cát trắng chứ không có cát vàng. Ta sẽ đem hồn người về Kim Tự Tháp để người yên giấc bên những hình đá Thanh sư bất động. Loài người sẽ quên người nhưng trăm, ngàn năm sau ta vẫn khóc người trong những đêm sa mạc vừa lạnh, vừa dài!... Người ơi! Người ơi! Thôi, thế là hết! Ta sẽ xây cho người một nấm mộ. Ngày mai, có một đoàn người sẽ qua đây và cắm lên mộ người một cây thập giá. Ta lại được dịp kể rằng: "Thêm một người nữa vừa ngã trong sa mạc!"

Ngàn sao tó rạng trên trời mừng tượng muôn con mắt đang dòm xuống mặt cát yên lặng. Gió đùa cát chạy như có muôn vó ngựa dẫm nát một cõi sa trường. Tóc người chiến sĩ phát phơ như một dóm có. Im lặng... Thính thoảng một bóng sao đối chỗ giữa mông lung. Mơ hồ như có tiếng đập cánh của loài kên kên. Nhưng bốn bề tĩnh mịch. Gió rít dài.

(Theo bản đăng trên *Tiểu thuyết thứ Bảy*, số 4 (tập mới), thứ Bảy 25.3 đến thứ Bảy 1.4. 1950)